

Diagnoza zasobów, oczekiwań i potrzeb w zakresie kultury mieszkańców Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą

Opracował Krzysztof Witlib przy współpracy zespołu badawczego
MGOKu w Nowym Mieście

Spis treści

Wstęp	3
Metodologia i założenia badań	5
Uwarunkowania geograficzno-historyczne	8
Charakterystyka gminy i analiza środowiska	13
Wyniki dotychczasowych badań i wnioski wynikające z dokumentów strategicznych Gminy Nowe Miasto nad Pilicą	18
Analiza spotkań fokusowych	23
Charakterystyka badanych	29
Analiza wyników badań ankietowych	31
Analiza wywiadów pogłębionych - diagnoza lokalnych zasobów	38
Analiza wywiadów pogłębionych – diagnoza oczekiwań w zakresie przedsięwzięć kulturalnych	41
Wnioski i rekomendacje	45
Bibliografia.....	47

Wstęp

Niniejsze opracowanie jest rezultatem udziału Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Nowym Mieście w programie Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne. Mamy przyjemność zaprezentować Państwu raport wieńczący diagnozę zasobów oraz potrzeb kulturalnych Gminy Nowe Miasto nad Pilicą. Przez ostatnie miesiące zajmowaliśmy się analizą strategicznych dokumentów, spotykaliśmy się z przedstawicielami lokalnej społeczności, jak również zachęcaliśmy do wypełniania naszych ankiet w wersji papierowej, telefonicznej i online. Wszystko po to, by zidentyfikować potencjał kulturotwórczy jaki drzemie w naszej okolicy: w lokalnych instytucjach, miejscowej historii, walorach przyrodniczych regionu, a przede wszystkim w samych mieszkańcach naszej gminy. Bardzo zależało nam, aby wsłuchać się w Państwa opinie dotyczące dotychczasowej organizacji życia kulturalnego w naszej gminie oraz zapytać o potrzeby, pomysły i sugestie, które pomogą nam zaplanować dalsze działania. Opracowane przez nas rekomendacje posłużą do opracowania wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć kulturalnych, których pomysłodawcami i inicjatorami będą mieszkańcy gminy Nowe Miasto nad Pilicą.

Już na wstępie chcielibyśmy zaznaczyć, że choć badania na potrzeby tego raportu rozpoczęliśmy wraz z ogłoszeniem wyniku o zakwalifikowaniu naszego MGOK-u do programu Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne, to tak naprawdę samą diagnozę zaczęliśmy wcześniej, wraz z uruchomieniem zajęć amatorskiego ruchu artystycznego. Już od momentu spotkań organizacyjnych, które otwierały nową ofertę zajęć artystycznych, rozmawialiśmy z rodzicami, dziećmi, przedstawicielami lokalnych instytucji i stowarzyszeń. Obserwowaliśmy środowisko osób zainteresowanych aktywnym uczestnictwem w kulturze oraz ofertą MGOK-u. Zastanawialiśmy się kto korzysta z naszej oferty, kto nie i z jakich powodów. Charakter naszej pracy na co dzień sprawia, że możemy jednocześnie uczestniczyć, jak i krytycznie przyglądać się результатам naszych działań kulturotwórczych. Dzięki temu już do tej pory byliśmy w stanie na bieżąco reagować na pojawiające się potrzeby i realizować niektóre pomysły oddolne. Dobrym przykładem na to może być utworzenie Strefy Malucha. Dzięki pomysłowi i zaangażowaniu kilku aktywnych mam, udało się stworzyć miejsce, gdzie najmłodsze dzieci wraz z rodzicami mogą bezpiecznie i twórczo spędzać czas. Innym przykładem może być organizowanie warsztatów plastycznych, których inicjatorami, a często i wykonawcami byli aktywni mieszkańcy naszej gminy.

Przystępując do badań, mieliśmy już pewne rozeznanie w lokalnym środowisku i łatwiej nam było planować kolejne kroki. Niestety rozwój pandemii wirusa Covid-19 pokrzyżował plany, tak w odniesieniu do codziennego funkcjonowaniu MGOK-u, jak i naszej diagnozy. Jeszcze przed wprowadzeniem restrykcji w liczebności zgromadzeń udało nam się zebrać grupę fokusową. Organizacja kolejnych zaplanowanych spotkań niestety była utrudniona, a później już niemożliwa ze względów bezpieczeństwa, jak i obostrzeń, które weszły w życie. Pozostały nam wywiady pogłębione prowadzone w niewielkich grupach, lub w sytuacji jeden na jeden, ankiety w wersji telefonicznej, online oraz papierowej. Rozwój sytuacji pandemicznej uniemożliwił nam dotarcie z ankietami na papierze wszędzie tam, gdzie zamierzaliśmy. Dlatego w znacznej części nasze badania oparliśmy o wyniki ankiet online (które promowaliśmy w mediach społecznościowych i portalu gminnym) oraz wyniki kwestionariuszy telefonicznych, które wypełniali nasi instruktorzy podczas rozmów z respondentami. Ponadto poświęciliśmy czas na analizę dokumentów strategicznych, by uwzględnić wnioski płynące z dotychczasowych opracowań dotyczących Gminy Nowe Miasto nad Pilicą.

Rezultatem naszych działań jest niniejsza diagnoza, która składa się z kilku części. W rozdziale „Metody i założenia badań” definiujemy pojęcia odnoszące się do przyjętych metod badawczych oraz wskazujemy na sposób ich zastosowania w odniesieniu do zebranych materiałów. W rozdziale „Uwarunkowania geograficzno-historyczne” sięgamy do historii Nowego Miasta nad Pilicą, by zarysować kontekst historyczny miejscowości, w której mieści się Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury. W kolejnej części „Charakterystyka gminy i analiza środowiska” zawarliśmy szeroki opis i analizę środowiska społecznego gminy, które posłużą za kontekst podczas odczytywania wyników badań jakościowych i ankiet. W rozdziale tym przyglądamy się również infrastrukturze instytucjonalno-społecznej gminy. Przed przystąpieniem do analizy własnych badań, warto zapoznać się z dotychczasowymi wnioskami płynącymi ze strategicznych dokumentów gminy. Zajmujemy się tym w rozdziale „Wyniki dotychczasowych badań i wnioski wynikające z dokumentów strategicznych Gminy Nowe Miasto nad Pilicą”. Kolejne rozdziały, poczynawszy od „Analizy spotkań fokusowych”, poświęcamy prezentacji i analizie materiału badawczego zebranego przez nas za pomocą metod jakościowych oraz ilościowych. Kończąc naszą diagnozę, przedstawiamy wnioski i rekomendacje dotyczące dalszej działalności kulturalnej w Gminie Nowe Miasto nad Pilicą.

Metodologia i założenia badań

Zakres metodologiczny naszej diagnozy można podzielić na trzy zasadnicze obszary. Pierwszy z nich stanowiły analizy źródeł historycznych, treści lokalnych stron internetowych, zawartości portali internetowych, prasy, a przede wszystkim dokumentów strategicznych dla Gminy Nowe Miasto nad Pilicą. Ta sfera badań miała zdecydowanie „gabinetowy” charakter i była związana z analizą tekstów i danych statystycznych. Staraliśmy się również śledzić bieżące lokalne wydarzenia, o których donosiła lokalna prasa, portale internetowe gminnych instytucji oraz profile na Facebooku. Dostarczyło nam to istotnych danych, a także wskazało na zagadnienia, które należało poruszyć podczas formułowania ankiet oraz przeprowadzania badań o charakterze jakościowym.

Badania ilościowe w postaci ankiet były drugim ważnym elementem procesu badawczego. W oparciu o dotychczasowe doświadczenia i obserwacje stworzyliśmy dwie ankietę skierowane do mieszkańców naszej gminy. Pierwsza z nich była ankietą online, którą zamieściliśmy na profilu MGOK-u na Facebooku i którą promowaliśmy za pomocą mediów społecznościowych oraz strony internetowej Urzędu Miasta i Gminy. Druga wersja sondażu to wersja papierowa, która była również przeznaczona do wywiadów telefonicznych. Obie ankietę były podobne, choć wersja papierowa/telefoniczna była nieco bardziej rozbudowana i pozwalała na większą swobodę w udzielaniu odpowiedzi na pytania otwarte. Ankietę zostały udostępnione w okresie od marca do czerwca 2020 roku. Równolegle z dostępną ankietą online, w tym czasie pracownicy MGOK-u pełnili funkcje telefonicznych ankieterów.

Pytania z ankietę były użyteczne także przy budowaniu kwestionariusza oraz planowaniu badań jakościowych. Ta część naszej diagnozy była dla nas szczególnie istotna, ponieważ najlepszej wiedzy o zjawiskach kulturowych zawsze dostarcza bezpośredni kontakt z drugim człowiekiem w danym kontekście sytuacyjnym. Charakteryzując pokrótce metody jakościowe w badaniach społecznych należy stwierdzić, że badania jakościowe uznaje się za przeciwstawne do podejścia ilościowego i obiektywistycznego zaliczając je do tzw. „badań miękkich”, czyli przeprowadzanych za pomocą nieustrukturalizowanych metod i technik badawczych (Łobocki 2004, s. 92). Istotą i celem badań jakościowych nie jest wyjaśnianie badanych zjawisk, ustalanie występujących wśród nich powiązań przyczynowo-skutkowych, lecz ich rozumienie i interpretacja (ibidem).

Stąd badania o charakterze jakościowym tak dużą wagę przywiązują do analizy kontekstu sytuacyjnego. Zwykła, często bezrefleksyjna codzienność jest źródłem znaczeń jakie respondenci nadają zjawiskom, które interesują badacza. Zanurzenie się w określonej rzeczywistość społeczną pozwala badaczowi na wielostronny opis zjawiska społecznego, pełniejsze jego zrozumienie i krytyczny ogląd (ibidem, s.93). Istnieje wiele metod badawczych charakterystycznych dla badań jakościowych. Wszystkie jednak opierają się na bazie podstawowych technik takich jak: obserwacja, obserwacja uczestnicząca oraz wywiad pogłębiony.

Metoda obserwacji jest najzwięźlejszą rzecz ujmując „czynnością badawczą polegającą na gromadzeniu danych drogą spostrzeżeń”(Pilch 1998, s. 77). Metoda obserwacji jest cennym i rzetelnym źródłem wiedzy na temat badanej jednostki lub grupy, gdyż pomiędzy badaczem - obserwatorem, a źródłem danych znajduje się możliwie jak najmniej czynników zniekształcających obraz sytuacji. Obserwacja swobodna „daje sumę wiedzy o przedmiocie zainteresowań lub pracy pozwalając na sprawniejsze działanie w danej dziedzinie” (ibidem).

Nieco bardziej zaawansowanym typem obserwacji jest obserwacja uczestnicząca. Z obserwacją uczestniczącą mamy do czynienia wtedy, kiedy obserwator staje się członkiem badanej społeczności i jest przez nią akceptowany (Pilch 1998, s. 78), co może mieć formę jawną - kiedy badacz jasno informuje badanych o swojej roli; lub ukrytą - gdy badani nie są świadomi celu działania nowego członka ich grupy. Etnografowie są prawdziwymi specjalistami w tej dziedzinie przenikając lokalną społeczność tak, aby poznać jej sposób życia, obyczaje, system znaczeń. Zawieszając własne sądy i uprzedzenia etnograf stara się doświadczać rzeczywistości wspólnie z członkami badanej społeczności. Dla nas szczególnie istotną właściwością metody obserwacji uczestniczącej jest to, że obecność badacza w danym środowisku i jego zadawanie pytań wywołują zmiany w badanych i przyczyniają się do pogłębienia ich samoświadomości (ibidem, s. 72). Dlatego też badając dane środowisko będąc jego częścią, jesteśmy w stanie bezpośrednio na nie wpłynąć i spowodować zmianę.

Innym ważnym narzędziem badań jakościowych są wywiady pogłębione. W trakcie takiego wywiadu badacz nie określa dokładnego brzmienia pytań z kwestionariusza czy ich kolejności. Przychodzi do rozmówcy z ogólną świadomością i zarysowaną problematyką tematów, które chciałby zgłębić. Jednak jak to robi, zależy będzie od kontekstu, toku rozmowy, i nastroju respondentów (Pilch 1998, s. 64-65). Otwarty wywiad swobodny daje rozmówcy przestrzeń by snuć opowieść „po swojemu”, a dzięki podmiotowemu traktowaniu przez badacza, zachęca się go do pozostania autentycznym w swojej narracji.

Jak zaznaczyliśmy wcześniej, sam charakter naszej pracy jako instruktorów w MGOK-u powodował, że jako badacze byliśmy częścią rzeczywistości społecznej, którą badaliśmy w ramach tej diagnozy. Mając styczność z osobami korzystającymi z oferty MGOK-u na co dzień, korzystaliśmy z obserwacji uczestniczącej oraz prowadziliśmy krótkie wywiady i rozpoznania w trakcie zwykłych rozmów (np. z rodzicami przyprowadzającymi dzieci na zajęcia). Dzięki temu, jeszcze przed rozpoczęciem diagnozy, na bieżąco rejestrowaliśmy istotne spostrzeżenia oraz zapisywaliśmy pomysły do wykorzystania na potem. Jest to istotne zważywszy na szczególną sytuację jaką przyniósł późniejszy stan kwarantanny w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa Covid-19, bowiem te wstępne rozpoznania pozwoliły nam lepiej ukierunkować późniejsze działania w utrudnionych warunkach.

Pomimo pandemii i zaleceń dystansowania społecznego, staraliśmy się maksymalnie wykorzystać potencjał badań jakościowych zarówno podczas realizowania wywiadów pogłębionych jak i spotkań w grupach fokusowych. Wywiady pogłębione przeprowadzili nasi instruktorzy dobierając rozmówców w sposób swobodny, choć w ramach określonych i ograniczonych przez stan kwarantanny i związane z nim restrykcje. Respondentami najczęściej były osoby korzystające z oferty MGOK-u, rodzice przyprowadzający dzieci na zajęcia, znajomi instruktorów oraz inne miejscowe osoby, których głos mógł w sposób znaczący wzbogacić nasze badania. Oprócz zadawania standardowych pytań z kwestionariusza staraliśmy zachęcić rozmówców do swobodnych i dłuższych wypowiedzi, z których czerpaliśmy informację nie tylko wprost, lecz również „czytając między wierszami”.

Drugim ważnym filarem badań jakościowych były fokusowe spotkania z członkami społeczności lokalnej: przedstawicielami instytucji, stowarzyszeniami, kołami gospodyń, młodzieżową radą gminy oraz radą gminy seniorów, lokalnymi działaczami i innymi zainteresowanymi. Pierwsze spotkanie odbyło się w dniu 02.03.2020, czyli jeszcze przed wybuchem pandemii, a kolejne w nieco mniejszym gronie, udało się zorganizować dnia 21.05.2020. Główne techniki badawcze, którymi posłużyliśmy się to wywiady fokusowe, tablica pomysłów, mapy mentalne potrzeb i zasobów kulturalnych. Wszystko w celu diagnozy lokalnych zasobów oraz zbadania oczekiwań wobec działalności kulturalnej w naszej gminie.

Uwarunkowania geograficzno-historyczne

Nowe Miasto zostało założone w 1400 roku, kiedy to książę Mazowska Ziemowit IV nadał wsi Pobiedna prawa miejskie „doceniając stałe i szczere posłuszeństwo [...], którymi to cnotami dzielny i przedsiębiorczy rycerz pan Prandota, dziedzic Pobiednej [...] zasłużył się mężnie. Miasto zostało ulokowane w zachodniej części wsi „przy drodze i z drogą od dawna posiadaną i od starożytności strzeżoną [...]” (Jędrzejewska, Porada, Walczak 2011, s.13). Nowy zespół osadniczy rozwinął się w miejscu przecięcia się szlaków handlowych z Torunia do Lwowa. Z czasem otrzymał nazwę „Nowe Miasto” (w źródłach pojawia się od 1473 roku), natomiast wieś Pobiedna zachowała swoją nazwę i status do dnia dzisiejszego.

Elementy oryginalnego układu osadniczego miasta widoczne są również współcześnie. Najstarsza część miasta – ulica Targowa zachowała owalny kształt, charakterystyczny dla dawnego placu targowego, (w który wpisano następnie rynek miasta lokacyjnego). Dostrzec można również grodzisko usytuowane na skarpie, na której w XV wieku wybudowano pierwszy kościół parafialny, a poniżej widać ślady podgrodzia położonego wzdłuż skarpy rzecznej biegnącej na zachód od dawnego grodu. Plac na dzisiejszej ulicy Targowej oraz położenie na skarpie ukierunkowały dalszą ekspansję osiedla w kierunku zachodnim. Od południa rozwój miejscowości był ograniczony stromym zboczem, natomiast od wschodu przestrzeń zajmowała sąsiadująca wieś Pobiedna. Jedyna wolna przestrzeń to dalsza część placu targowego na osi wschód–zachód. Z czasem we wschodniej części placu wytyczono rynek o kształcie zbliżonym do prostokąta (dzisiejszy Plac Ojca Honorata), a także wyznaczono bloki urbanistyczne, które podzielono na parcele oraz siatkę ulic. Podsumowując, założyć można, że współczesny układ przestrzenny centrum miasta jest w dużej mierze pozostałością okresu średniowiecza (Kulesza 2011, s. 3).

Wojny szwedzkie z XVII i XVIII wieku doprowadziły do niemal całkowitego zniszczenia Nowego Miasta, kończąc tym samym okres dobrego prosperowania. Poprawę przyniósł dopiero wiek XVIII, kiedy Nowe Miasto znalazło się w posiadaniu rodziny Granowskich. Wybudowano pierwszą groblę na rzece Pilicy, pałac na skarpie, a także ufundowano Kościół i Klasztor Ojców Kapucynów, w którym potem przebywał bł. Honorat Koźmiński, obecny patron Nowego Miasta. W mieście została zorganizowana gmina żydowska z zespołem synagogałnym, w którego skład wchodziły: kirkut, cheder, mykwa, bożnica, a także wybudowana w 1780 roku drewniana synagoga. Na przełomie XVIII i XIX wieku miasto liczyło prawie 900 mieszkańców, w znacznej części Żydów.

Wraz z początkiem XIX wieku Nowe Miasto zaczęło odczuwać rezultaty ożywienia gospodarczego, przede wszystkim na skutek uruchomienia zakładów produkcyjnych (manufaktury sukienniczej, tartaków, młynów, olejarni). W 1821 roku w mieście funkcjonowało 20 warsztatów tkackich, a w Klasztorze Ojców Kapucynów sztyto habity dla większości polskich zgromadzeń franciszkańskich. Szybko rosła liczba ludności, która w 1857 roku wynosiła 2887 mieszkańców, z czego 1759 stanowili Żydzi. Po upadku powstania listopadowego nastąpił okres stagnacji, a w 1870 roku, w wyniku reformy administracyjnego Nowe Miasto utraciło prawa miejskie, zachowując funkcję gminy. Ożywienie nastąpiło parę lat później, kiedy to w 1873 doktor Jan Bieliński otworzył tutaj pierwszy w Królestwie Polskim Zakład Przyrodolecznicy. Bieliński był prekursorem jeśli chodzi o postrzeganie lokalnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych jako zasobu, który można efektywnie wykorzystać w celach uzdrowiskowych, wypoczynkowych, rekreacyjnych, może nawet turystycznych. Jego uzdrowisko leczyło pacjentów z całego świata, głównie na choroby skóry, dróg oddechowych oraz nerwicę. W czasie swojej świetności zakład liczył 28 budynków i zajmował powierzchnię kilkudziesięciu hektarów. Niestety brak lokalnego połączenia kolejowego stale ograniczał liczbę potencjalnych gości Zakładu i placówka Bielińskiego z czasem zaczęła podupadać, by całkowicie zakończyć swoją działalność wraz z rozpoczęciem I Wojny Światowej. Ostrzał niemieckiej artylerii zniszczył wtedy wiele zabudowań miejskich oraz część Zakładu Przyrodoleczniczego.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku Nowemu Miastu przywrócono prawa miejskie. Do nazwy „Nowe Miasto” dodano wtedy uściślenie „nad Pilicą”. W okresie międzywojennym miejscowość liczyła 244 budynki mieszkalne oraz 3877 mieszkańców, w tym prawie połowę Żydów, którzy trudnili się głównie handlem i rzemiosłem (Kulesza 2011, s.4). Otwierano nowe sklepy, gospody, masarnie i piekarnie cegielnie i warsztaty tkackie. Na stawach w Nowym Mieście i pobliskiej Gostomii rozwijała się gospodarka stawowo-rybna. W 1924 roku otwarto połączenie kolejną wąskotorową z Nowego Miasta do Warszawy (dworzec funkcjonował do 1988 roku). W 1934 roku prezydent Ignacy Mościcki dokonał tutaj uroczystego otwarcia nowego mostu na rzece Pilicy. Dalszy rozwój miasta przerwał wybuch II Wojny Światowej i niemiecka okupacja. W 1940 roku na ulicy Targowej utworzono getto żydowskie. Jego zlikwidowanie w 1942 roku spowodowało gwałtowny spadek ludności – ponad 1300 nowomiejskich Żydów zostało wywiezionych do obozu w Treblince, skąd już nie wrócili.

Po II Wojnie Światowej rozpoczęła się odbudowa, a także rozbudowa miasta. Powstała wtedy m.in. Spółdzielnia Produkcyjna zajmująca się głównie sadownictwem

i hodowlą owiec. Natomiast w latach 1952 – 1962, w zachodniej części miasta zbudowano Szpital Rejonowy, którego obecność do dziś ma dla Nowego miasta ogromne znaczenie – zarówno dla chorych jak i mieszkańców, którzy znajdują tu zatrudnienie. W pałacu w parku miejskim utworzono Liceum Ogólnokształcące, a położony nieopodal dawny spichlerz zaadoptowano na budynek internatu. Rozwój miasta na pewno spowolnił huragan, który w 1958 roku poczynił tu poważne straty. Zniszczenia mieszkań, a także szybki wzrost liczby ludności w tym okresie (do ok 4256 mieszkańców w 1965 roku) doprowadziły do przyspieszenia decyzji ówczesnych władz o rozpoczęciu budowy wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych przy ulicy Ogrodowej (Kulesza 2011, s. 4). W pobliżu „starych” i „nowych” bloków powstały budynki szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego, wraz z salami gimnastycznymi oraz boiskiem.

Kluczowy wpływ na rozwój miasta w tym okresie, a także w latach późniejszych miało powstanie Jednostki Wojskowej nr 5058. Była ona miejscem bazowania 61 Pułku Szkolno-Bojowego do 1977 roku. (Potem Pułk został przeniesiony z Nowego Miasta do Białej Podlaskiej, a jednostka przybrała nr 1540 stając się miejscem stałego bazowania 47 Szkolnego Pułku Śmigłowców – aż do jej całkowitego rozwiązania w roku 2000). Ulokowana w północno – zachodniej części Nowego Miasta jednostka wojskowa znacznie zwiększyła powierzchnię miejscowości zajmując obszar 342 ha (ok. 30% całego terenu miejskiego). W jej skład wchodziło lotnisko, budynki gospodarcze, socjalne, a także osiedle mieszkaniowe dla personelu wojskowego wraz z rodzinami. Osiedle, które zostało do dziś, liczy kilkanaście 3 – piętrowych, 4 – piętrowych oraz 5 – piętrowych bloków. Ponadto, przy jednostce funkcjonował klub garnizonowy, który przez wiele lat stanowił centrum lokalnych wydarzeń kulturalnych oraz imprez. Nieopodal działały również żłobek i przedszkole. Funkcjonowanie jednostki wojskowej zwiększyło liczbę ludności Nowego Miasta i pozwoliło wielu mieszkańcom znaleźć zatrudnienie, co pozytywnie wpłynęło na rozwój miasta i pracę jego instytucji. Jeśli chodzi o infrastrukturę społeczną to w mieście funkcjonowały wtedy między innymi: szpital, przychodnia rejonowa, kino miejskie, dwie szkoły podstawowe i przedszkole, masarnia, piekarnia, pawilony spożywcze, dom towarowy, dworzec PKS (Kulesza 2011, s. 4).

W latach 80 – tych w mieście powstała swego rodzaju „dzielnica przemysłowo-składowa”, gdzie ulokowane zostały między innymi Baza Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”, Baza Rejonu Dróg Publicznych oraz Targowisko Miejskie. Po serii modernizacji, miejsce to służy do organizowania targów do dziś. Dla mieszkańców całej gminy, targ w każdy poniedziałek jest ważnym wydarzeniem w znaczeniu zarówno ekonomicznym, jak i społeczno-towarzyskim.

W 1981 roku Nowym Mieście powstało Ognisko Pracy Pozaszkolnej – placówka oświatowo-wychowawcza, której zadaniem było zorganizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez udział w różnych kołach zainteresowań (Jędrzejewska, Porada, Walczak 2011, s. 154). Ognisko wchłonęło działający tu od połowy lat 70 – tych klub modelarski. Instytucja początkowo ulokowana przy ulicy Ogrodowej, kilka razy zmieniała swoją siedzibę by w końcu znaleźć swoje miejsce w budynku dawnego internatu Liceum Ogólnokształcącego, który mieścił się w parku miejskim. Od początku swego istnienia, modelarnia przy OPP należała do przodujących w województwie. Modelarze z Nowego Miasta reprezentowali województwo radomskie, a obecnie powiat grójecki w zawodach ogólnopolskich i międzynarodowych zajmując miejsca medalowe w dyscyplinach takich jak: zdalnie sterowane modele ślizgów, żaglówek, samochodów. Przy OPP działał również Klub Żeglarski ZEW, który w późniejszym czasie stał się wiodącą sekcją placówki. Dzięki staraniom ówczesnych działaczy udało się utworzyć nawet własną bazę sprzętową, którą stanowiły 4 jachty, 8 żaglówek regatowych, 10 kajaków, motorówka i inny sprzęt żeglarski. Tradycją stały się wielotygodniowe obozy żeglarskie na Mazurach, które do dziś są przedmiotem sentymentalnych wspomnień mieszkańców Nowego Miasta. W Ognisku Pracy Pozaszkolnej funkcjonowały również inne sekcje i formy zajęć pozaszkolnych, jak np. zajęcia taneczne, kawiarenka internetowa, czy świetlica z grami planszowymi, zręcznościowymi, a potem również konsolowymi.

Przemiany systemowe po 1989 roku i przejście na gospodarkę wolnorynkową nie przyniosło drastycznych skutków dla miasta, ponieważ przemysł nigdy nie miał wiodącego znaczenia w życiu Nowego Miasta nad Pilicą (Kulesza 2011, s. 5). Koniec Polski Ludowej spowodował m.in. likwidację dużego zakładu pracy - Zakładów Radiowych im. Kasprzaka, co przełożyło się na dość wysokie bezrobocie na początku lat 90 – tych. Jednak wzrost aktywności i pobudzenie przedsiębiorczości w mieszkańcach Nowego Miasta sprawiły, że szybko powstało około 50 sklepów różnych branż oraz wiele małych zakładów oferujących usługi niezbędne dla funkcjonowania miasta. Obecnie lokalna gospodarka nie rozwija się zbyt dynamicznie i jest zbliżona do średniej dla gmin miejsko-wiejskich w Polsce (ibidem).

Największy wpływ na zmiany w Nowym Mieście w przeciągu ostatnich dwóch dekad miała likwidacja jednostki wojskowej na terenie lotniska. Widać to zwłaszcza na zmianie liczby ludności w okresie 2001–2002. Ujemne wartości przyrostu naturalnego, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz ujemne saldo migracji zaczynają przynosić negatywne następstwa. W świadomości mieszkańców miasto, pomimo dobrze rozwiniętej funkcji społecznej, nie rokuje większych perspektyw rozwoju, choć szanse na zmiany istnieją.

Jak przedstawimy w kolejnych rozdziałach, Nowe Miasto dysponuje wystarczającym zapleczem funkcjonalnym o charakterze lokalnym i gminnym, a także dobrze zabezpiecza realizację funkcji o charakterze społecznym. Dysponuje ponadto atutami, które mogą umożliwić pełnienie funkcji o charakterze przynajmniej regionalnym. Należy tu podkreślić atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo położenie w bezpośrednim pobliżu rzeki w dolinie Pilicy, co od kilku lat przekłada się na rozwój usług z zakresu turystyki.

Charakterystyka gminy i analiza środowiska

Nowe Miasto nad Pilicą jest gminą miejsko-wiejską, należącą do powiatu grójeckiego, w południowo zachodniej części województwa Mazowieckiego. W znacznej części gmina leży na pograniczu z województwem Łódzkim (z gminą Cielądz i Regnów powiatu rawskiego od strony północno-zachodniej; z gminą Sadkowiec powiatu rawskiego od północy; oraz z gminą Rzeczyca powiatu Tomaszowskiego od strony zachodniej). Z kolei od strony wschodniej i południowej Nowe Miasto graniczy z gminami Mazowsza: Mogielnicą (powiat grójecki), Wyśmierzycami (powiat białobrzeski), Klwówem i Odrzywołem (powiat przysuski). Specyficzne położenie gminy na pograniczu dwóch województw nie sprzyja rozwojowi i nawiązywaniu współpracy z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego o różnych priorytetach rozwojowych (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą, 2016, s. 7). Gmina Nowe Miasto nad Pilicą zajmuje obszar 159 km² i administracyjnie dzieli się na 28 sołectw (lub połączonych sołectw) i 3 rady osiedla w Nowym Mieście (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą, 2019 s. 12). Obecnie gminę zamieszkuje ok. 7733 osób, z czego większość stanowią mieszkańcy wsi (ok. 4032). Gęstości zaludnienia wynosi 48,9 osoby na kilometr kwadratowy (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą, 2018 s. 4). Ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji sprawiają, że liczba ludności maleje. Wzrasta liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Na każde 100 mieszkańców gminy, średnio 40 osób jest w wieku poprodukcyjnym (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą, 2019 s. 46). Wyższe wykształcenie posiada jedynie ok. 13% mieszkańców. Gmina Nowe Miasto nad Pilicą ma charakter rolniczy. Aktywni zawodowo, w znacznej części trudnią się rolnictwem (ok. 50%), a ponad 60% terenu gminy zajmują gospodarstwa rolne, których liczba wynosi ok. 1800. Tereny doliny Pilicy i jej dopływu Drzewiczki otacza ponad 3600 ha lasów, co tworzy ciekawy krajobraz o wyjątkowych walorach przyrodniczych chronionych przez obszar Natura 2000.

Komunikacja w gminie opiera się na sieci dróg lokalnych oraz dwóch drogach wojewódzkich, bez dostępu do dróg szybkiego ruchu. Liczba połączeń autobusowych stale maleje, stąd dojazd do niektórych części gminy jest utrudniony. W gminie nie ma większych ośrodków produkcji przemysłowej. Prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Nowe Miasto nad Pilicą koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym, naprawie pojazdów (ok. 34% wszystkich podmiotów gospodarczych) oraz budownictwie (9%). Do największych podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Nowe

Miasto nad Pilicą należą między innymi: DITTA SERIA, UNI PLAST, Folwark, Piekarnia-Cukiernia Smoleń, Nowostal.

Poniżej przedstawiamy zarys infrastruktury instytucjonalno-społecznej, która nadaje ramy działań społeczno-kulturalnych na terenie miasta i gminy.

Instytucje administracyjne:

1. Urząd Miasta i Gminy
2. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Instytucje ochrony zdrowia i opieki:

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
2. Przychodnia Rejonowa
3. Poradnia Senior
4. Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Starostwo Powiatowe
5. Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenia Sióstr Wspomożycielek Dusz Czyścowych

Instytucje edukacyjne i wychowawcze:

1. Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Karola Wojtyły, w skład którego wchodzi:
Liceum Ogólnokształcące, Publiczna Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły,
Przedszkole Samorządowe
2. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego
3. Technikum Zawodowe ZDZ w Nowym Mieście nad Pilicą
4. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Franciszki Siedliskiej w Żdźarach
5. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Św. Franciszka z Asyżu
6. Żłobek Samorządowy
7. Niepubliczne Przedszkole „ADUŚ”
8. Niepubliczne Przedszkole „PAULA”

Instytucje kulturalne:

1. Miejsko Gminny Ośrodek Kultury
2. Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna
3. Muzeum Regionalne
4. Muzeum bł. Ojca Honorata Koźmińskiego

Instytucje bezpieczeństwa:

1. Komisariat Policji
2. OSP Nowe Miasto nad Pilicą
3. OSP w Żdżarach
4. OSP w Gostomii
5. OSP w Jankowicach
6. OSP w Rososze
7. OSP w Łęgonicach
8. OSP w Godzimierzu
9. OSP w Domaniewicach
10. OSP w Bielinach

Świetlice wiejskie:

1. Rosocha
2. Rokitnica
3. Jankowice
4. Domaniewice
5. Bieliny

Organizacje pozarządowe:

1. Towarzystwo Przyjaciół Nowego Miasta nad Pilicą
2. Stowarzyszenie Lokatorów Lotnik
3. Stowarzyszenie na rzecz promocji i rozwoju miasta i gminy Nowe Miasto nad Pilicą „Dobra gmina”
4. Stowarzyszenie Biegiem przez Polskę
5. Koło Gospodyń Wiejskich Bielinianki
6. Koło Gospodyń Wiejskich Rudki
7. Koło Gospodyń Wiejskich Wał
8. Koło Gospodyń Wiejskich Łęgonice
9. Koło Gospodyń Wiejskich Rosocha
10. Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Nowomiejskiej
11. Stowarzyszenie Aktywni dla Nowego Miasta
12. Stowarzyszenie działań lokalnych „Młyn”

13. Fundacja PRO DOMO

14. Fundacja na rzecz oświaty i wychowania „Anioły Miast”

15. Fundacja im. Matki Pauli Maleckiej „Serca Sercom”

Obiekty sportu i rekreacji:

1. Stadion

2. Zespół boisk przy placówkach oświatowych

3. Place zabaw i skatepark

Siedzibą gminy jest Nowe Miasto nad Pilicą położone w odległości 29 km od Rawy Mazowieckiej i 40 km od Grójca. Zbiegają się tutaj drogi do Warszawy (80 km), Łodzi (100 km), Radomia (58 km), a także do Kielc, Końskich i Tomaszowa Mazowieckiego. Powierzchnia Nowego Miasta liczy 11 km².

Miasto jest ośrodkiem pełniącym funkcję administracyjną i usługową w stosunku do gminy, co ma również duże znaczenie dla funkcjonowania ulokowanego tutaj Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury. Choć Nowe Miasto nad Pilicą posiada prawa miejskie, to bardziej przypomina miejscowość. Dwa największe osiedla ulokowane są na przeciwległych stronach miasta. Od strony zachodniej mieści się osiedle bloków pozostałe po dawnej jednostce wojskowej oraz tzw. “bloki szpitalne”, znajdujące się w pobliżu Szpitala Rejonowego. W tej lokalizacji ulokowane jest również Technikum Zawodowe ZDZ, które cieszy się dość dużą popularnością i jest głównym wyborem szkoły średniej dla młodzieży z okolicy. Od strony wschodniej mieści się drugie duże osiedle bloków przy ulicy Ogrodowej. W jego sąsiedztwie leżą również Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Zespół Szkolno-Przedszkolny z Liceum Ogólnokształcącym. Nowe Miasto nad Pilicą bywa często nazywane „Małym Watykanem”. Działa tutaj 7 zgromadzeń zakonnych i 2 kościoły. Głównym ośrodkiem działalności kulturalnej jest Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, położony w parku miejskim, w centralnej części miasta. Działa tutaj amatorski ruch artystyczny, w ramach którego odbywają się zajęcia tańca nowoczesnego, narodowego w formie towarzyskiej, zespołu ludowego oraz nauki gry na instrumentach. Działa tutaj również orkiestra dęta, sala prób dla zespołów oraz Strefa Malucha dla najmłodszych. Ponadto w strukturze Domu Kultury jest również izba regionalna, lokalnie nazywana “Muzeum Regionalnym”, która mieści się w budynku Urzędu Gminy. Muzeum liczy ponad 1000 eksponatów i jest otwarte bezpłatnie dla wszystkich zwiedzających. W działalność muzeum mocno zaangażowane jest Towarzystwo Przyjaciół

Nowego Miasta nad Pilicą, które zapewnia wsparcie w merytoryczne oraz pomoc w organizacji wystaw czasowych i stałych. Muzeum prowadzi również lekcje muzealne dla dzieci i młodzieży szkolnej. Obok muzeum znajduje się Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, gdzie realizowane są również cykle spotkań z przedszkolakami, imprezy okolicznościowe, lekcje biblioteczne i zajęcia indywidualne.

Nowe Miasto posiada również dość rozbudowaną bazę sportowo-rekreacyjną, w skład której wchodzi: stadion miejski, boiska piłkarskiego ze sztuczną trawą, boisko do gry w siatkówkę i koszykówkę, kort ziemny, hala sportowo-widowiskowa. Działający Klub sportowy KS Pilica Nowe Miasto nad Pilicą zrzesza ok. 100 zainteresowanych trenowaniem piłki nożnej. Amatorsko rozwijają również takie dyscypliny jak: siatkówka, piłka ręczna, koszykówka, lekkoatletyka, tenis stołowy i ziemny. Dużą popularnością cieszą się również sporty walki. Liczbę osób uczestniczących rocznie w imprezach i wydarzeniach sportowych szacuje się na 1000 osób rocznie. Latem, w okolicy często organizowane są spływy kajakowe. Liczbę korzystających z przystani kajakowych na Pilicy szacuje się na 2000 osób rocznie (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą 2019, s. 52-53).

Na terenie miasta i gminy cyklicznie organizowane są większe imprezy o charakterze kulturalnym i sportowym. Są to między innymi: Dzień Kobiet, Nowe Miasto Biega, Dzień Nowego Miasta połączony z Dożynkami, Spotkanie z Błogosławionym w ogrodach klasztornych Zakonu Ojców Kapucynów połączone z Dniem Dziecka, Piknik Militarny, Mikołajki. Większość tych wydarzeń odbywa się na terenie Nowego Miasta. Liczba uczestników imprez kulturalnych szacowana jest na 2000 osób rocznie (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą 2019, s. 52-53).

W Nowym Mieście nad Pilicą mieszczą się dwa domy pomocy społecznej (przy ulicach Bielińskiego oraz Ogrodowej). Lokalne imprezy integracyjne, adresowane do osób starszych, przyciągają wielu uczestników. Jednak brak odpowiedniej infrastruktury i zaplecza uniemożliwia zwiększenie intensywności tych działań, pomimo istniejącego zapotrzebowania społecznego. Oferta skierowana do tej grupy ma ograniczony zasięg i nie dociera do wszystkich zainteresowanych, w związku z czym osoby starsze i niepełnosprawne bywają wykluczane (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą 2019, s. 53-54).

Wyniki dotychczasowych badań i wnioski wynikające z dokumentów strategicznych Gminy Nowe Miasto nad Pilicą

Analizując dotychczasowe dokumenty strategiczne Gminy Nowe Miasto nad Pilicą, warto wskazać na wyniki ostatnich badań społecznych, które przeprowadzono na potrzeby Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Nowe Miasto nad Pilicą na lata 2018-2023. Konsultacje społeczne przeprowadzono głównie w formie ankiet. Pytania kwestionariuszowe dotyczyły wyznaczenia i oceny skali problemów społecznych, ekonomicznych oraz wykazania działań inwestycyjnych i organizacyjnych, które umożliwiłby poprawę funkcjonalności obszarów zdegradowanych, wzrost jakości życia i ożywienia społeczno-gospodarczego w gminie (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą 2019, s. 32-33). W konsultacjach i badaniach ankietowych udział wzięli przedstawiciele lokalnej społeczności. W naszej diagnozie przytaczamy najważniejsze wyniki w kontekście problemów społecznych oraz oczekiwań społeczności, które warto uwzględnić planując działania kulturalne. Wśród największych problemów społecznych dotyczących Gminę Nowe Miasto nad Pilicą respondenci wymienili:

- Bezrobocie, które w największym stopniu ma wpływ na rozwój gminy (zjawisko to generuje inne problemy zarówno społeczne np. demograficzne, jak i ekonomiczne), zwłaszcza poprzez brak aktywności gospodarczej i chęci zmiany
- Odpływ ludzi młodych i wykształconych, ze względu na niską atrakcyjność lokalnego rynku pracy, brak perspektyw dla młodzieży
- Starzenie się społeczeństwa i problemy z opieką, dostępnością do usług medycznych i społecznych dla takich osób
- Małą aktywność społeczną, a tym samym słabą samoorganizację, uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym, brak liderów i organizacji społecznych pomagających mieszkańcom
- Zagrożenie patologiami społecznymi i nadużywanie alkoholu (ważny problem rodzinny).

W ankietach zapytano również o wskazanie obszarów problemowych oraz propozycji działań, które można by przeprowadzić na wymienionych obszarach. W odniesieniu do centralnej części Nowego Miasta wskazano między innymi na potrzeby:

- Wprowadzenia ładu przestrzennego i estetyczne zagospodarowanie centrum
- Wprowadzania przestrzeni dla mieszkańców: miejsca spotkań w budynkach (świetlice) lub na powietrzu np. skwery z placem zabaw, siłownią, miejsca do wypoczynku
- Właściwej organizacji ruchu kołowego wraz poprawą infrastruktury drogowej związanej z bezpieczeństwem dla wszystkich użytkowników (drogi, chodniki, ścieżki rowerowe i spacerowe)
- Rozbudowy i modernizacji obiektów infrastruktury społecznej

Jeśli chodzi o obszar parku i terenów nad Pilicą w Nowym Mieście, to ankietowani wymieniali najczęściej następujące pomysły:

- Budowa infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej, m.in.: pasaż spacerowy, wypożyczalnia sprzętu wodnego itp.
- Rewitalizacja parku i zagospodarowaniem na potrzeby mieszkańców i organizacji czasu wolnego, imprez plenerowych
- Rewitalizacja obiektu pałacu z przeznaczeniem na potrzeby społeczne.

Innym ważnym dla mieszkańców obszarem w Nowym Mieście był teren dawnego lotniska i jednostki wojskowej. Mając na uwadze czasy świetności, gdy w Nowym Mieście stacjonowało wojsko, respondenci chcieliby:

- Przywrócenia działalności jednostki wojskowej
- Zagospodarowania terenu lotniska

Następnym obszarem problemowych okazała się wieś Żdżary. W odniesieniu do całej miejscowości ankietowani wskazali na potrzeby:

- Modernizacji i zagospodarowania dawnego dworu z przeznaczeniem na cele społeczne (np. dom spokojnej starości)

- Rewitalizacji parku i zagospodarowania na potrzeby mieszkańców i organizacji czasu wolnego, imprez plenerowych

Na podstawie analizy i badań nad stanem gminy, Autorzy Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Nowe Miasto nad Pilicą na lata 2018-2023 posłużyli się metodą SWOT w celu obrazowego opisu swojego rozpoznania (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą 2019, s. 34-35). Metoda SWOT polega na zidentyfikowaniu haseł obrazujących wszelkie aspekty charakteryzowanego zjawiska. Hasłami tymi są: mocne i słabe strony (opisujące czynniki wewnętrzne) oraz szanse i zagrożenia (opisujące czynniki zewnętrzne, mające wpływ na dany obszar). Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie potencjału gminy. Silny potencjał umożliwia budowanie strategii, rozszerzanie, właściwe wykorzystanie istniejących zasobów, które mogą zaprocentować w przyszłości. Słabości to problemy i ograniczenia do pokonania. Szanse oznaczają wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki, natomiast zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym wpływem warunków zewnętrznych. Poniżej przytaczamy analizę SWOT dla Gminy Nowe Miasto nad Pilicą w perspektywie zjawisk społeczno-kulturowych:

Mocne strony:

- Zagwarantowane podstawowe usługi społeczne: oświata, ochrona zdrowia, opieka społeczna, kultura
- Wysoki poziom bezpieczeństwa

Słabe strony:

- Spadek liczby mieszkańców
- Starzejące się społeczeństwo
- Mała aktywność społeczna, słabe uczestnictwo w życiu społecznym i gospodarczym, brak liderów
- Braki w infrastrukturze społecznej i brak oferty atrakcyjnego zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców

Szanse:

- Wykorzystanie środków ze źródeł zewnętrznych dla wzrostu poziomu usług społecznych i rozbudowy infrastruktury społecznej służącej mieszkańcom

- Wykorzystanie potencjału ludzkiego, aktywizacja mieszkańców, kreowanie liderów lokalnych
- Aktywniejsza działalność stowarzyszeń i fundacji dla rozwoju gminy
- Organizacja festynów, imprez cyklicznych, promujących gminę i integrujących mieszkańców
- Współpraca ponadgminna

Zagrożenia:

- Zaostrzenie niekorzystnych trendów demograficznych, starzenie się społeczeństwa
- Zbyt duże obciążenie gminy obowiązkami społecznymi bez zapewnienia odpowiednich środków
- Brak aktywności w tworzeniu miejsc pracy poza rolnictwem dla ludzi młodych i wykształconych
- Niskie zaangażowanie mieszkańców gminy w inicjatywy lokalne i regionalne

Na podstawie wyników ankiet, oraz dzięki szerokiej analizie danych zawartej w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Nowe Miasto nad Pilicą na lata 2018-2023 możemy zidentyfikować szereg zjawisk kryzysowych, które mają strategiczne znaczenie dla planowania działań realizowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury.

Po pierwsze, starzenie się społeczeństwa. Jest następstwem zarówno niskiego przyrostu naturalnego, lecz także odpływu ludzi młodych, którzy wyjeżdżają z Nowego Miasta nad Pilicą do ośrodków akademickich i w większości już nie wracają po zakończeniu studiów. Również wielu młodych ludzi po szkole średniej szybko wyjeżdża do większych ośrodków w poszukiwaniu pracy, gdzie rynek zatrudnienia jest znacznie atrakcyjniejszy. Lokalna sfera gospodarcza nie jest w stanie wygenerować znacznej liczby nowych, atrakcyjnych miejsc pracy (dlatego cenne są wszelkie działania, które pozwolą tworzyć nowe miejsca pracy w oparciu o lokalne walory). Przyrost liczby osób starszych ma konsekwencje dla rozwoju. Koncentracja osób starszych i niepełnosprawnych na terenie Nowego Miasta nad Pilicą świadczy o konieczności przystosowania infrastruktury miejskiej. Zmiany powinny dotyczyć zarówno infrastruktury społecznej i kulturalnej (w celu dostosowania oferty i usług do potrzeb ludzi starszych), jak również infrastruktury technicznej i drogowej, która umożliwi swobodne korzystanie z niej osobom starszym i niepełnosprawnym. Wobec zachodzących zmian zasadnym jest utworzenie miejsca umożliwiającego pobyt i integrację i aktywizację

osób starszych co będzie miało wpływ na poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu również osób niepełnosprawnych (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą 2019, s. 20).

Po drugie, brak propozycji dla młodzieży. Analiza wykazała, że gminne placówki oświatowe nie są w stanie wypełnić niedoborów ze względu na trudności organizacyjne i kadrowe. Dzieci i młodzież mają zapewniony dostęp do placówek oświatowych, ale zauważalna jest słaba organizacja zajęć pozalekcyjnych i niski stopień aktywizacji młodzieży. Brakuje również atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego w placówkach kulturalnych. Autorzy programu rewitalizacji przedstawili dane dotyczące prowadzonych dodatkowych zajęć wyrównawczych, specjalistycznych oraz problemów wychowawczych i interwencji pedagogów szkolnych i skierowań do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą 2019, s. 51-52). Na ich podstawie rekomenduje się wspieranie szkół w zakresie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych. „Baza lokalowa placówek oświatowych nie jest dostosowana do zwiększenia zakresu działalności, stąd biorąc pod uwagę możliwości organizacyjne i lokalowe, funkcje te powinny pełnić miejscowe placówki kultury” (ibidem).

Po trzecie, występuje zagrożenie wykluczeniem społecznym. Na obszarze o największej gęstości zaludnienia (wschodni obszar miasta), występują z największą intensywnością wszystkie problemy społeczne, będące w zakresie działania M-GOPS. Wskaźniki przestępczości i interwencji domowych znacznie przekraczają tutaj wartości średnie dla gminy. Brak działań w zakresie propozycji spędzania wolnego czasu dla młodzieży może prowadzić do dalszego wzrostu zagrożeń przestępczością i kumulacji zjawisk o charakterze patologicznym.

Analiza spotkań fokusowych

Usystematyzowane badania jakościowe na potrzeby diagnozy rozpoczęliśmy wraz z pierwszym spotkaniem w sprawie projektu Inicjatywy Lokalnej, które zorganizowaliśmy dla przedstawicieli środowisk lokalnych w dniu 02.03.2020. Po przywitaniu gości głos zabrał pracownik NCK Ryszarda Konopka, który przedstawił zebranych założenia projektu. Nastąpiła krótka prezentacja przybyłych przedstawicieli środowisk, wśród których znaleźli się między innymi: członkowie lokalnych stowarzyszeń (Towarzystwo Przyjaciół Nowego Miasta, Stowarzyszenie Działań Lokalnych „Młyn”), przedstawiciel Klub Honorowych Dawców Krwi „Kropelka”, przedstawicielki Kół Gospodyń kilku wsi (Rudki, Wał, Bieliny, Łęgonice, Rosocha), członkinie Młodzieżowej Rady Gminy oraz Rady Gminy Seniorów i inni zainteresowani.

Drugie spotkanie fokusowe odbyło się dnia 21.05.2020. w sali muzeum i udział w nim wzięli członkowie Honorowego Komitetu Obchodów 620-lecia Nowego Miasta nad Pilicą i 60-lecia muzeum (są to jubileusze, które gmina obchodzi w tym roku). W skład członków komitetu wchodzi przede wszystkim przedstawiciele gminnych instytucji publicznych oraz członkowie Towarzystwa Przyjaciół Nowego Miasta nad Pilicą.

Podczas spotkań fokusowych korzystaliśmy z map mentalnych i techniki wspólnego tworzenia list pomysłów. Dzięki temu identyfikowaliśmy jakie zasoby gminy Nowe Miasto nad Pilicą są najbardziej znaczące dla naszych rozmówców.

W pierwszej kolejności staraliśmy się uzyskać maksymalnie dużą ilość odpowiedzi. W drugiej części badania przeprowadziliśmy głosowanie w celu ustalenia, który zasób uważany jest za najcenniejszy.

Wyróżniliśmy cztery rodzaje zasobów: naturalne, materialne, kulturowe oraz instytucjonalno-społeczne.

Wśród zasobów naturalnych nasi respondenci wymienili:

- Lasy
- Natura 2000 (Obszar ochrony środowiska doliny Pilicy)
- Rzeki (Pilica, Drzewicza, Ryłka)
- Stawy (ok. 300 ha)
- Sady
- Czyste powietrze
- Ptactwo
- Kurhany (dawne stanowiska archeologiczne)

Wśród wymienionych zasobów materialnych gminy Nowe Miasto nad Pilicą znalazły się następujące pozycje:

- Muzeum Regionalne
- Muzeum Ojca Honorata Koźmińskiego
- Biblioteka i jej filie
- Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury
- Liceum Ogólnokształcące
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego
- Technikum Zawodowe ZDZ w Nowym Mieście nad Pilicą
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Franciszki Siedliskiej w Żdżarach
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Św. Franciszka z Asyżu
- Świetlice wiejskie
- Prom na rzece Pilicy w Domaniewicach
- najdłuższy drewniany most na rzece Pilicy w Gostomii „Barbara”
- Place zabaw (w ilości 6)
- Skatepark przy osiedlu dawnej jednostki wojskowej
- Pałace: w Nowym Mieście, Łęgonicach, Gostomii, Żdżarach

- „Górka Zgody”¹ w Łęgonicach
- Młyn w Gostomii
- Lotnisko po dawnej jednostce wojskowej

Jako istotne zasoby kulturowe naszej gminy, respondenci wymienili:

- „Górka Zgody”
- Drewniany kościół w Łęgonicach i na Borowinie
- Folklor (Zespół Ziemi Nowomiejskiej)
- 7 Zgromadzeń Zakonnych
- Konkurs palm wielkanocnych
- Orkiestra dęta
- Kwatery/Grób polskich żołnierzy z 1939 roku
- Gmina żydowska założona w XVIII wieku
- Znane osoby z Nowego Miasta: Jan Bieliński, Ojciec Honorat Koźmiński, biskup Zawitkowski, Franciszka Siedliska, Jacek i Krzysztof Chałupkowie, Granowscy (od pałacu).

Zasoby instytucjonalno-społeczne wymienione przez zgromadzonych to:

- Koła Gospodyń wsi Rudki, Wał, Bieliny, Łęgonice, Rosocha
- Ochotnicze Straże Pożarne (w ilości 9)
- Koło wędkarskie
- Koła łowieckie (w ilości 2)
- Towarzystwo Przyjaciół Nowego Miasta,
- Stowarzyszenie Działań Lokalnych „Młyn” w Gostomii
- Klub seniora „Rodzinka”,
- Stowarzyszenie Polska Biega,
- Klub Honorowych Dawców Krwi „Kropelka”,
- Klub sportowy „Pilica”.

¹ Nazwa „Górka Zgody” odnosi się do wzgórza we wsi Łęgonice, gdzie w 1666 roku Król Jan Kazimierz zawarł ugodę z hetmanem wojsk koronnych Jerzym Lubomirskim kończąc tym samym wojnę domową. Na pamiątkę zawartej ugody, wzniesienie nazwano „Zgoda”, a na jego szczycie zbudowano kaplicę św. Rocha, a później niewielki kościół.

- Firmy: Dittaseria, Folwark, Novostal, Smoleń, Dworek nad Pilicą, firmy transportowe

Za najważniejszy z zasobów naturalnych uznano rzekę Pilicę. Wybór ten koresponduje również z pozycją drewnianego mostu „Barbara” na Pilicy, któremu przyznano najwięcej głosów w ramach głosowania na najistotniejszy zasób materialny. Jako najważniejszy z zasobów kulturowych uznana została postać Ojca Honorata Koźmińskiego, patrona Nowego Miasta nad Pilicą. Z kolei wśród zasobów instytucjonalno-społecznych największą popularnością cieszyła się firma Ditta Seria w Żdżarach będąca dużym pracodawcą na terenie gminy.

Mając na uwadze powyższy fokus oraz związane z nim plebiscyty, poprosiliśmy wszystkich zebranych o sformułowanie pomysłów na wykorzystanie zasobów naszej okolicy. Chodziło nam o ich wykorzystanie w sposób wychodzący naprzeciw potrzebom mieszkańców. Poniżej prezentujemy najważniejsze propozycje:

- Ścieżki edukacji ekologicznej
- Klub dla młodzieży
- Sala zabaw dla dzieci miejsce
- Sala zabaw seniora
- Pieluchoteka
- Basen
- Kino
- Obwodnica Nowego Miasta
- Centrum odnowy biologicznej
- Ścieżki rowerowe
- Remont pałacu i parku

Podobnie jak w przypadku zasobów, przeprowadziliśmy głosowanie by wyróżnić trzy najbardziej istotne dla zebranych pomysły na wykorzystanie lokalnego potencjału. Na pierwszym miejscu znalazł się remont nowomiejskiego pałacu i parku, na drugim budowa basenu, na trzecim zaś – zorganizowanie klubu dla młodzieży.

Na przykładzie wyborów dokonanych przez uczestników grupy fokusowej możemy zaobserwować, że zgromadzeni przywiązywali dużą wagę do potencjału jaki mają lokalne

walory krajobrazowo-przyrodnicze. Rzeką Pilica oraz najdłuższy drewniany most we wsi Gostomia zajęły najwyższe pozycje w głosowaniu na istotny zasób naturalny i przyrodniczy. Wybór remontu parku i pałacu za najważniejsze działanie, a także postulaty utworzenia ścieżek edukacji ekologicznej czy rowerowych wskazują na to, że Miasto i Gmina Nowe Miasto posiada wiele interesujących i atrakcyjnych miejsc, których potencjał bywa – z różnych powodów – nie w pełni wykorzystany. Zastanawiać może wysoka pozycja „basenu” jako pomysłu do zrealizowania lokalnie. Wszak nad Pilicą jest wiele dzikich kąpielisk, z których chętnie korzystają mieszkańcy gminy w sezonie letnim. Być może brakuje odpowiednio wyznaczonego i zabezpieczonego miejsca przeznaczonego do wypoczynku nad wodą. Jednak ostatnie działania zmierzające do utworzenia parku nadpilicznego sugerują, że jest szansa na zorganizowanie takiego miejsca w przyszłości.

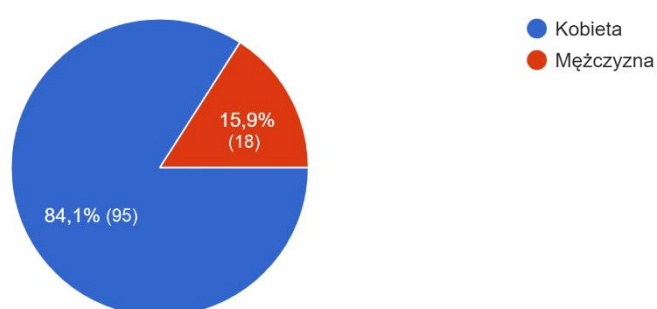
Natomiast postulaty takie jak „kino”, klub dla młodzieży”, „sala zabaw dla dzieci”, „sala zabaw seniora” stanowią dobrą wskazówkę dla planowania dalszych działań przez MGOK. Choć należy zwrócić uwagę, że niektóre z nich są już realizowane – choćby pośrednio – przez utworzenie Strefy Malucha, rozwój amatorskiego ruchu artystycznego, czy współorganizację wydarzeń dla seniorów.

Charakterystyka badanych

Zanim przystąpimy do analizy kluczowych danych dotyczących zasobów i oczekiwań mieszkańców gminy w zakresie kultury, zwróćmy uwagę na przekrój osób, które wzięły udział w naszym badaniu. Po pierwsze zdecydowaną większość, bo aż 84% ankietowanych stanowiły kobiety, co obrazuje wykres poniżej:

M1. Proszę podać swoją płeć

113 odpowiedzi

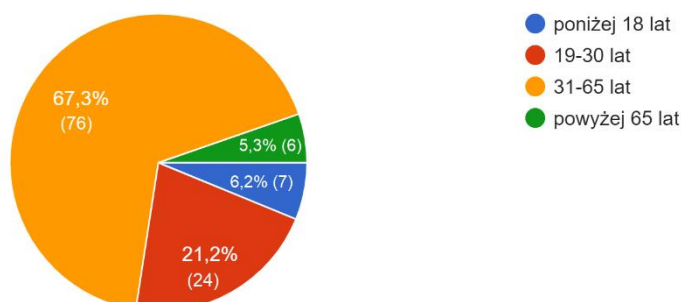

Nie stanowi to zaskoczenia, zważywszy na to, że to częściej mamy niż ojcowie przyprowadzają swoje pociechy na zajęcia w MGOK-u. Kobiety mają również przewagę liczebną w organizacjach pozarządowych, częściej są lokalnymi liderkami oraz tworzą trzon kół gospodyń wiejskich – by wymienić tylko niektóre grupy, które brały udział w naszych spotkaniach fokusowych. Strukturę płci naszej diagnozy obrazuje poniższy diagram.

Jeśli chodzi o przedziały wiekowe, to w naszym sondażu wzięło udział najwięcej osób będących w wieku produkcyjnym (88,5%).

M2. Proszę określić swój wiek

113 odpowiedzi

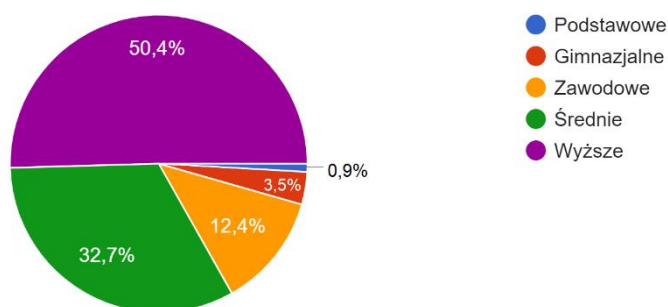

Mniejszy udział w badaniu seniorów oraz osób poniżej 18 roku życia jest dodatkowo spotęgowany sytuacją pandemii wirusa Covid-19. Okres kwarantanny wprowadził szczególne restrykcje dla najmłodszej oraz najstarszej części społeczeństwa.

Połowę naszych respondentów stanowiły osoby o wyższym wykształceniu. Drugą połowę stanowiły głównie osoby po szkole średniej (prawie 33%) lub zawodowej (12,4%)

M3. Proszę określić swoje wykształcenie

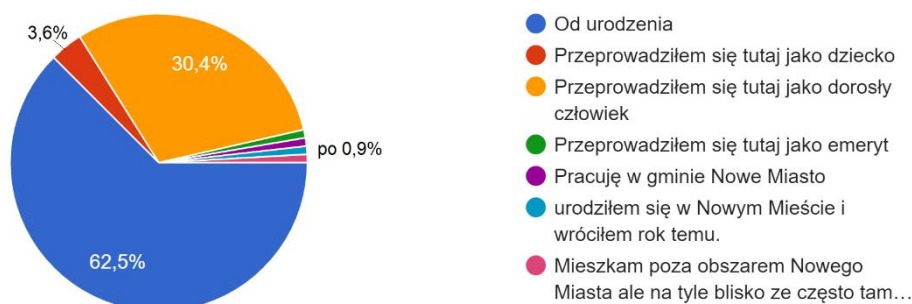
113 odpowiedzi

Naszych rozmówców poprosiliśmy o określenie własnego związku z gminą Nowe Miasto nad Pilicą. Ponad 60% ankietowanych mieszka tu od dziecka, a 30% przeprowadziło się tutaj już w okresie dorosłości. Sugeruje to, że ogromna większość respondentów jest dobrze „wrośnięta” w lokalną społeczność, zna lokalną ofertę kulturalną oraz może mieć wobec niej konkretne oczekiwania.

M4. Jak długo mieszka Pan/Pani w gminie Nowe Miasto nad Pilicą?

112 odpowiedzi

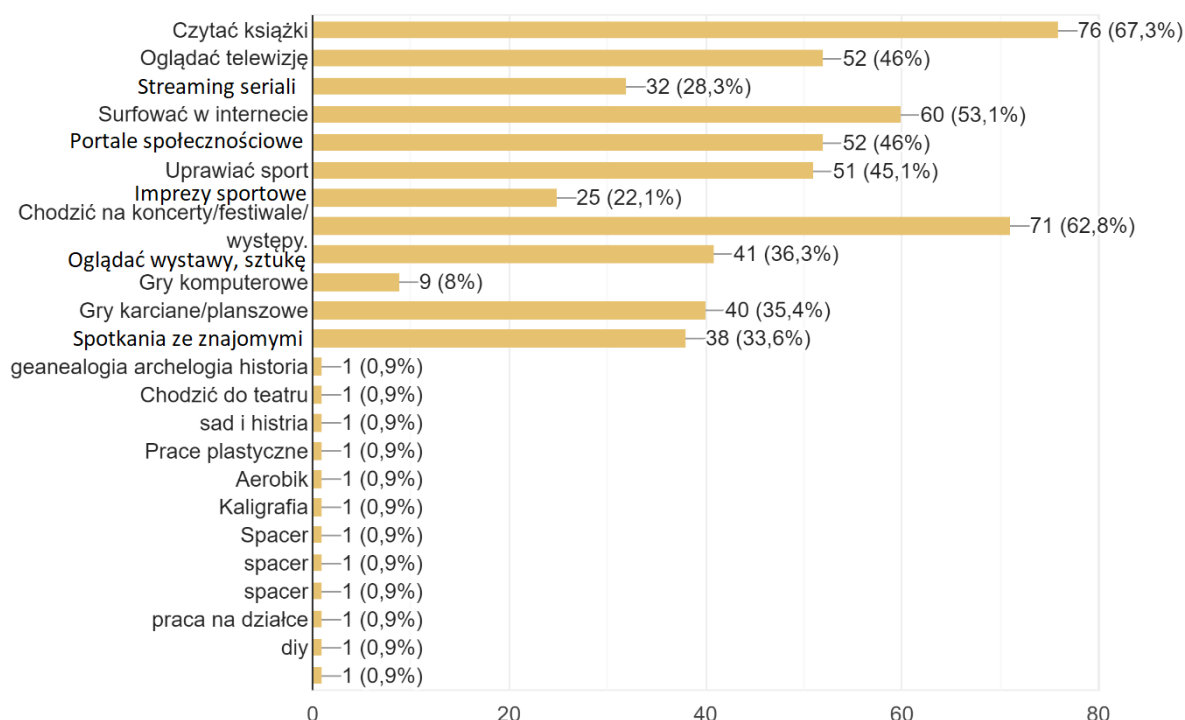

Analiza wyników badań ankietowych

Badania ilościowe rozpoczęliśmy sondażem na temat preferencji w sposobie spędzania czasu wolnego. Respondenci mogli wybrać dowolną liczbę odpowiedzi lub dodać własną, której nie było w formularzu. Rezultaty widać na poniższym wykresie:

1. Jak najbardziej lubi Pan(i) spędzać wolny czas? (Można wskazać dowolną liczbę odpowiedzi).

113 odpowiedzi

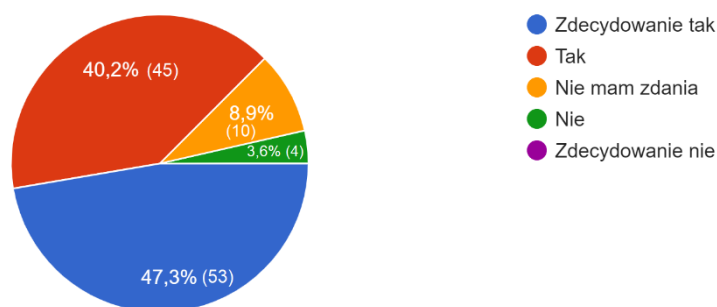
Zdecydowaną przewagę nad resztą odpowiedzi mają dwie: czytanie książek (67,3%) oraz udział w koncertach, festiwalach lub różnego rodzaju występach (62,5%). Trzecie miejsce przypadło surfowaniu po sieci (53,1%), choć warto zauważyć, że ta odpowiedź ma już prawie o 10% mniej głosów niż miejsce drugie. Dalej plasują się odpowiedzi z pułapu 45-50%, którymi są: oglądanie telewizji, spędzanie czasu na portalach społecznościowych oraz uprawianie sportu. W przedziale 30-40% zwycięża sztuka i oglądanie wystaw (36,3%). Nieznacznie niżej plasują się gry karciane/planszowe (35,4%) oraz spotkania ze znajomymi (33,6%). Zakres 20-30% odpowiedzi należy do oglądania seriali w serwisach streamingowych (28,3%) oraz udziału w imprezach sportowych (22,1%). Najrzadziej wybieraną odpowiedzią

było granie w gry komputerowe (9%). Wśród odpowiedzi niestandardowych, troje respondentów wskazało spacer jako lubianą formę spędzania czasu.

Z perspektywy naszej diagnozy uwagę przykuwa bardzo wysoka pozycja udziału w koncertach, festiwalach oraz różnego rodzaju występach jako deklarowanej ulubionej formy spędzania czasu wolnego. Z kolei w przedziale nieco rzadziej wybieranych odpowiedzi wysoko plasuje się sztuka i oglądanie wystaw. Taki sposób spędzania wolnego czasu sugeruje chęć uczestnictwa w kulturze „poza domem”, a także wymaga dostępu do odpowiedniej oferty. Jak zatem przedstawia się stosunek respondentów do dotychczasowej oferty wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy Nowe Miasto?

2.Czy lubi Pan(i) uczestniczyć w różnych wydarzeniach kulturalnych organizowanych w Gminie Nowe Miasto nad Pilicą?

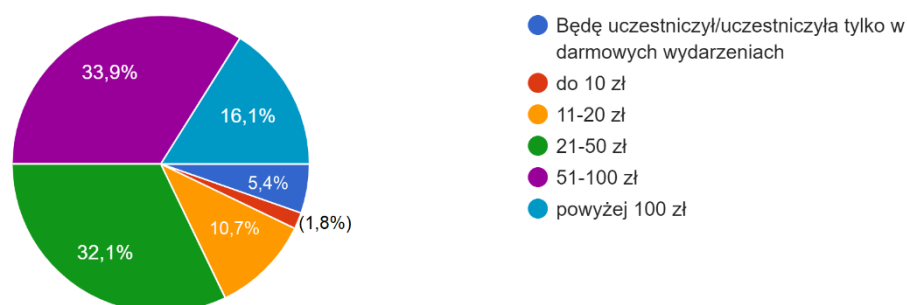
112 odpowiedzi

Ogółem, przytłaczająca większość respondentów lubi uczestniczyć w imprezach i wydarzeniach organizowanych na terenie gminy. Jedynie 3,6% osób nie ma na to ochoty, a prawie 9% nie ma zdania na ten temat. Chętny udział w lokalnych wydarzeniach sugeruje, że lepsze dopasowanie oferty kulturalnej do oczekiwań powinno skutkować większą frekwencją wśród uczestników imprezy. Mając to na uwadze, warto zapytać jaką sumę pieniędzy byliby w stanie zapłacić respondenci za udział w szeroko rozumianej kulturze. Odpowiedzi dostarcza diagram na następnej stronie.

3. Ile orientacyjnie pieniędzy miesięcznie mógłby Pan/Pani przeznaczyć na udział w zajęciach artystycznych, koncertach, spektaklach teatralnych, kinie?

112 odpowiedzi

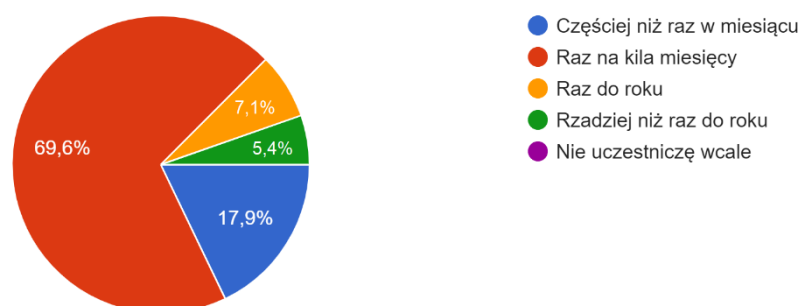

Jedynie 16% ankietowanych jest w stanie zapłacić ponad 100 złotych, 34% respondentów może wydać kwotę w granicach 100 złotych, a 32% może poświęcić maksymalnie 50 złotych na cele kulturalne. Ponad 5% badanych deklaruje chęć uczestnictwa wyłącznie w bezpłatnych wydarzeniach. W świetle wyników widzimy, że kwotę 50 złotych warto rozpatrywać jako graniczną. Jeśli koszt organizowanej imprezy przekroczy 50 złotych, potencjalnie można się spodziewać utraty nawet 1/3 jej uczestników.

W naszej ankiecie zapytaliśmy respondentów o częstotliwość udziału w wydarzeniach kulturalnych (łącznie z wydarzeniami poza gminą Nowe Miasto nad Pilicą). Rozkład odpowiedzi prezentuje się następująco:

4. Czy często uczestniczy Pan(i) w różnego rodzaju wydarzeniach kulturalnych w Nowym Mieście i poza nim? (koncerty, festyny, warsztaty, konkursy, wystawy, pokazy, itp.)

112 odpowiedzi

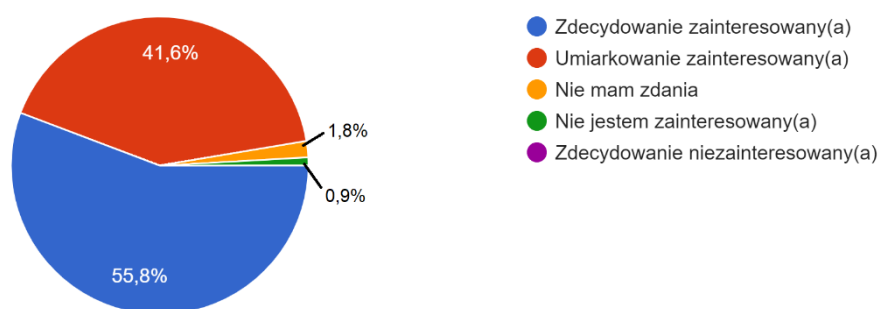
Najliczniej wybierana odpowiedź zakłada uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych raz na kilka miesięcy (prawie 70%). Druga najczęściej wybierana odpowiedź

to już niecałe 18% głosów, które oznaczają udział w kulturze bardzo często, bo częściej niż raz w miesiącu. Warto zauważyć, że jest to wartość zbliżona do odsetka osób, które uczestniczą w kulturze raz do roku lub rzadziej (12,5%).

Kolejne pytanie dotyczyło stopnia zainteresowania wydarzeniami kulturalnymi odbywającymi się w gminie Nowe Miasto.

5. W jakim stopniu jest Pan(i) zainteresowany(a) wydarzeniami kulturalnymi w Gminie Nowe Miasto? Proszę zaznaczyć poniżej.

113 odpowiedzi

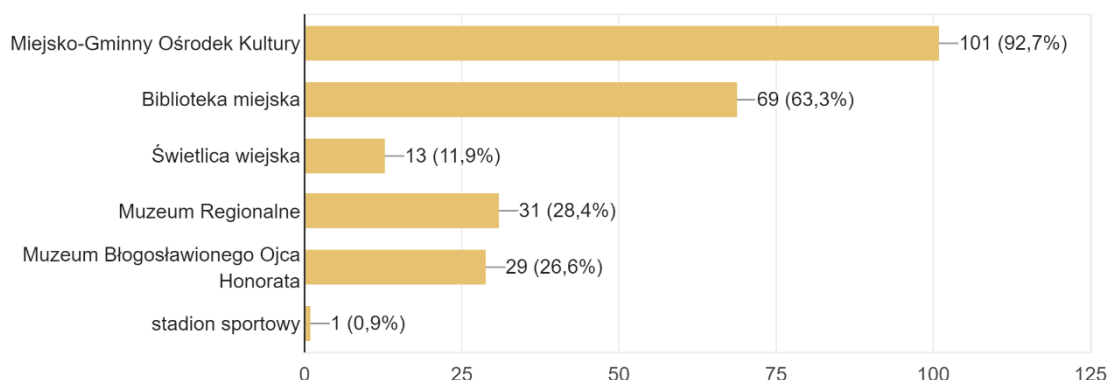

Ten sondaż koresponduje z pytaniem numer 2, w którym pytaliśmy ankietowanych czy lubią uczestniczyć w lokalnych wydarzeniach. Zestawiając odpowiedzi oba te pytania widzimy interesujące zjawisko. O ile 87,5% pytanym zdecydowanie lubi lub po prostu lubi uczestniczyć w kulturze lokalnie, to zdecydowanie zainteresowanych lub zainteresowanych miejscowymi wydarzeniami jest aż 97,4 % badanych. Około 10 procentowa „rozbieżność” pomiędzy chęcią udziału, a satysfakcją z uczestnictwa w lokalnej kulturze może świadczyć o potrzebie wyjścia naprzeciw oczekiwaniom społeczności lokalnej oraz zaproponowania oferty bardziej zróżnicowanej oraz wyższej jakości niż dotychczas.

W naszej ankiecie zadaliśmy również pytanie na temat korzystania z lokalnych instytucji kultury:

6. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy odwiedził(a) Pan(i) którąś z tych lokalnych instytucji?

109 odpowiedzi

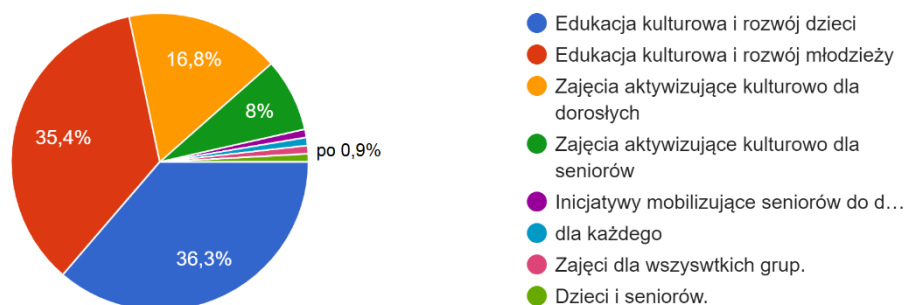

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury jest zdecydowanie najczęściej odwiedzaną instytucją kultury wśród ankietowanych (prawie 93% osób odwiedziło MGOK w ciągu ostatniego roku). Drugie miejsce przypadło Bibliotece miejskiej (ok. 63% pytanych było tam w ciągu ostatnich 12 miesięcy), a trzecie Muzeum Regionalnemu, które zostało wybrane przez ponad 28,4% ankietowanych. Warto zwrócić uwagę na duże spadki procentowe (ok. 30%) pomiędzy tymi trzema najczęściej wybieranymi odpowiedziami. Choć Muzeum Regionalne funkcjonuje w strukturach MGOK-u, to odwiedziło je aż o 60% mniej badanych niż MGOK. Dlatego też planując kolejne działania warto uwzględnić potencjał i możliwości jakie daje muzeum, co powinno również przełożyć się na efektywniejszą promocję placówki.

Pomimo, że szczegółowe pytania dotyczące oczekiwań wobec oferty kulturalnej w gminie zadawaliśmy w trakcie wywiadów pogłębionych, to również na etapie przeprowadzania ankiet staraliśmy się zidentyfikować obszary, które wymagają szczególnej uwagi w tej kwestii. Dlatego też zapytaliśmy, która grupa wiekowa, zdaniem respondentów, powinna być głównym adresatem działań edukacyjnych i aktywizujących w zakresie kultury. Rezultaty opisuje graf na kolejnej stronie.

7. Które z poniższych działań należałoby podjąć w Pani/Pana miejscu zamieszkania? Proszę wybrać jedno najważniejsze Pani/Pana zdaniem działanie:

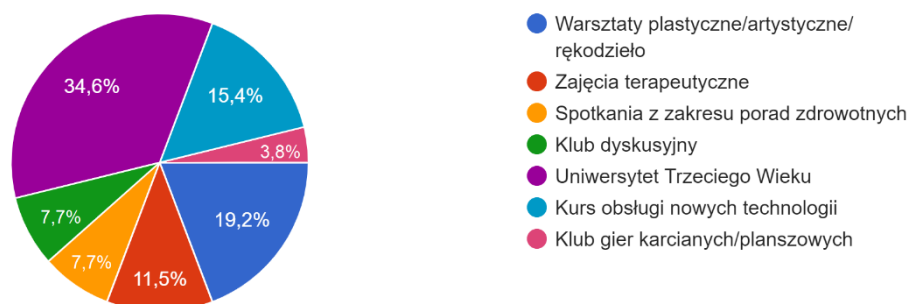
113 odpowiedzi

Większą część odpowiedzi zdominowały przedsięwzięcia na rzecz edukacji kulturowej i rozwoju dzieci oraz młodzieży (razem ponad 71%). Zajęcia aktywizujące kulturowo dla dorosłych i seniorów zdobyły kolejno niecałe 17% oraz 8% oddanych głosów. Zakładamy jednak, że dane dotyczące chęci zaangażowania seniorów mogą być niedoszacowane. Koronawirus, szczególnie niebezpieczny dla seniorów, uniemożliwił nam dotarcie do reprezentatywnej dla gminy liczby respondentów w wieku poprodukcyjnym. Stąd, pomimo tego, że jedynie 8% ankietowanych wskazało na ważkość oferty skierowanej dla seniorów, zdecydowaliśmy się zawrzeć pytanie adresowane wyłącznie do najstarszych uczestników naszego badania:

8. Pytanie dla seniorów. Jaka forma spędzania wolnego czasu powinna dodatkowo znaleźć się w ofercie kulturalnej naszej gminy?

26 odpowiedzi

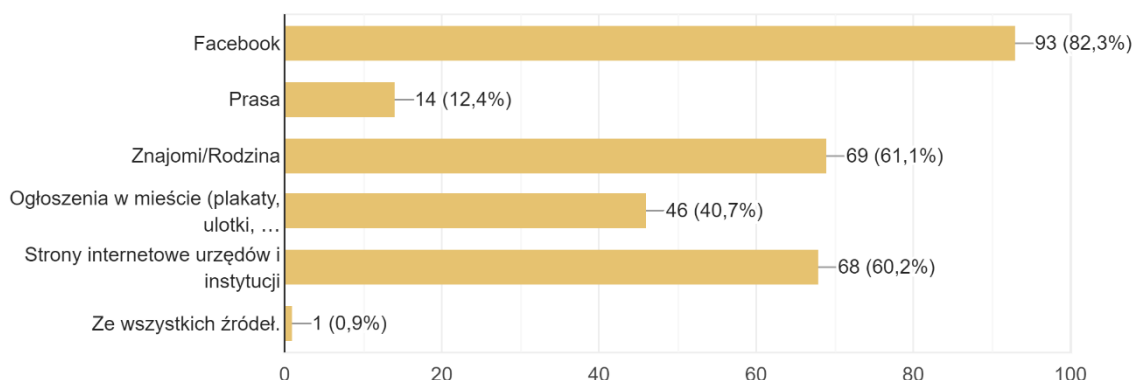

Uniwersytet Trzeciego Wieku okazał się najczęstszym wyborem wśród dostępnych odpowiedzi (prawie 35%), co nie dziwi, gdyż UTW najczęściej oferują zróżnicowane formy

spędzania czasu przez seniorów. Warto zwrócić uwagę na rozkład kolejnych głosów, który tym razem jest dość równomierny. W przedziale 15-20% pojawiły się warsztaty plastyczne i rękodzieło oraz kurs obsługi nowych technologii. Wybór takich form spędzania czasu przez seniorów wpisuje się również w dotychczasowe doświadczenia z działalności MGOK-u, gdzie wydarzenia tego typu (skierowane nie tylko do seniorów) najszerzej przyciągały właśnie tą grupę odbiorców. Znaczącą liczbę uzyskały również szeroko pojęte porady zdrowotne (zajęcia terapeutyczne – 11,5%, oraz spotkania z zakresu porad zdrowotnych – 7,7%).

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom dotyczących działalności kulturalnej, warto wiedzieć w jaki sposób dotrzeć do jak największej grupy odbiorców i potencjalnych uczestników planowanego wydarzenia. Dlatego nasza ankieta zawierała pytanie o najważniejsze źródła informacji o lokalnych wydarzeniach kulturalnych.

10. Skąd czerpie Pan(i) informacje o wydarzeniach kulturalnych w Nowym Mieście nad Pilicą?
113 odpowiedzi

Zdecydowanym liderem jest portal społecznościowy Facebook, z którego informacje czerpie aż 82,3% badanych. Od rodziny i znajomych dowiaduje się 61% ankietowanych. W niemal równym stopniu, źródłem informacji o bieżących wydarzeniach kulturalnych są strony internetowe urzędów i instytucji (60%). Uwagę zwraca nadal duża rola ogłoszeń w przestrzeni publicznej (plakaty, ulotki), z których wiedzę zdobywa ponad 40% respondentów. Lokalna prasa okazała się być najmniej przydatna, choć ponad 12% osób zadeklarowało ją jako istotne źródło informacji.

Analiza wywiadów pogłębianych - diagnoza lokalnych zasobów

Rozpoznanie lokalnych zasobów i potencjałów drzemących w mieszkańcach Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą było kluczowym zadaniem do zrealizowania podczas przeprowadzania wywiadów pogłębianych. Naszym rozmówcom zadawaliśmy szereg pytań otwartych, na które mogli udzielić odpowiedzi w sposób swobodny.

Na pytanie o zajmowanie się twórczością ludową lub rękodziełem, odpowiedzi twierdzącej udzieliło ok. 15% badanych. Wśród wymienianych form rękodzieła najczęściej wymieniano robienie dekoracji świątecznych oraz stroików (łącznie wspomniano o tym w sześciu rozmowach). Pojedyncze osoby wspominały o takich hobby jak: szydełkowanie, własnoręczne tworzenie biżuterii, wyszywanie, robienie kartek okolicznościowych i zaproszeń, decoupage, haftowanie, szycie ubrań, florystyka. Jedna z rozmówczyń jako odpowiedź podała udział w kole gospodyń wiejskich. Inny rozmówca wspomniał, że jego pasją jest wikliniarstwo: *Pomagałem rodzicom w dzieciństwie przy pleceniu koszyków* (cytat z wywiadu). Z kolei pewna rozmówczyni zaznaczyła ogólnie: *Wyklejanki, malowanie, rysunek.... Lubię ogólnie zajęcia manualne* (cytat z wywiadu).

Inną sferę zainteresowań, o którą pytaliśmy były sztuki wizualne takie jak fotografia, malarstwo czy rzeźba. Pięcioro naszych rozmówców przyznało, że w czasie wolnym oddaje się fotografii artystycznej. Jedna osoba maluje, *ale nie profesjonalnie, tylko dla siebie* (cytat z wywiadu). Dwie rozmówczynie do sztuk wizualnych zaliczyły własne hobby jakim jest florystyka.

Jeśli chodzi o pisanie, to w trakcie diagnozy poznaliśmy trzy osoby zajmujące się pisaniem wierszy, z czego jedna próbowała również swoich sił w prozie. Wszyscy oni jednak tworzyli wyłącznie „do szuflady”.

Więcej rozmówców wiązało swoje pasje z muzykowaniem. Umiejętność gry na instrumencie zadeklarował prawie co czwarty rozmówca. Ośmioro wskazało na umiejętność gry na flecie, sześcioro potrafi grać na pianinie i tyle samo na gitarze. Dużą popularnością cieszyła się perkusja, którą wymieniło trzech rozmówców. Ponadto prym wiodły instrumenty orkiestrowe takie jak bęben (cztery osoby), trąbka (trzy osoby), puzon (dwie osoby), saksofon, alt, tenor czy tuba (po jednej osobie). Dwie osoby zadeklarowały umiejętność gry

na akordeonie. Ponadto wspomniano o grze na fortepianie, keyboardzie, instrumentach rytmicznych, talerzach i cymbałkach (po jednej osobie).

Dwie trzecie muzykujących określiło swoje muzykowanie jako *amatorskie granie dla siebie* (cytat z wywiadu). Jedna trzecia rozwija swoją muzyczną pasję grając amatorsko w zespole.

W kolejnym pytaniu otwartym zapytaliśmy rozmówców o hobby, szczególnie takie, którym można się podzielić z innymi. Prawie połowa rozmówców chciała nam opowiedzieć o swoim hobby. Wśród najczęściej wymienianych znalazły się: podróżowanie (pięć osób), taniec (dwie osoby), czytanie książek (dwie osoby) oraz gotowanie (dwie osoby). Wiele osób poświęca czas na szeroko rozumiany sport. Niekiedy rozmówcy podawali konkretne dyscypliny, takie jak: nordic walking, sporty walki, jazda rowerem, ćwiczenia siłowe czy jazda na rolkach. Dwie osoby zadeklarowały pasję prowadzenia zajęć i warsztatów teatralnych. Sporą popularnością cieszą się zajęcia manualne i plastyczne związane z florystyką i ogrodnictwem, o których opowiedziało nam pięcioro rozmówczyń. Dwoje rozmówców wskazało na zainteresowanie militariami oraz statkami wojennymi. Wśród hobby, które pojawiły się w naszych wywiadach tylko po jeden raz, należy wymienić: rozwój samego siebie poprzez naukę i kulturę, kosmetyka, historia, sadownictwo, kinematografia, pirografia, zainteresowanie starociami i antykami i ich konserwacja, wędkowanie, gra w szachy, tworzenie własnoręcznie biżuterii, kaligrafia, słuchanie muzyki rockowej i metalowej. Robótki ręczne (szydełkowanie, dziewiarstwo, haftowanie) oraz śpiewanie ludowych przyśpiewek.

W czasie wywiadów poprosiliśmy rozmówców o zastanowienie się i wskazanie osób z gminy Nowe Miasto nad Pilicą, które można uznać za lokalnych artystów i twórców. Poniżej przedstawiamy rezultat naszego rozpoznania:

- Zespół Ludowy Ziemi Nowomiejskiej (wymieniło go aż 5 rozmówców)
- pani Danuta Woźniak z ulicy Warszawskiej, która pisze poezje o Nowym Mieście (wymieniona przez 2 rozmówców)
- Urszula Gil, która zajmuje się historią Nowego Miasta nad Pilicą oraz genealogią mieszkańców
- P. Wojciechowska – malarstwo
- Pani Beata Grudzień – malarstwo
- Grażyna Wąsikowska – malarstwo (wymieniona przez 2 rozmówców)

- Anna Wiśnik z Domaniewic – pirografia
- Julia Sobolewska – gra na trąbce w nowomiejskiej orkiestrze dętej
- Katarzyna Socha z Nowego Miasta – śpiew
- Karolina Dąbrowska – aktorka z Nowego Miasta
- Piotr Morawski – malarz zakonnik z Nowego Miasta
- Wiesław Chmura – malarstwo
- Waldemar Ozon – malarstwo

W podobny sposób zasięgnęliśmy informacji na temat osób z najbliższego otoczenia o ciekawych zainteresowaniach, którymi mogliby się podzielić. Wytypowano następujące osoby:

- Marian Kokoszkiewicz – militaria i lotnictwo
- Pani Sylwia Pogorzelska – wydała książkę pt. „Jestem wdzięczna za raka”
- Ewa Lepa – rękodzieło, dekoracje domowe
- Anna Marcinkiewicz – florystka
- Robert Osys – militaria
- Magdalena Puta – rękodzieło
- Marian Dziedzic – historia Nowego Miasta nad Pilicą
- Paweł Gawryś – tworzenie makiet
- Maciej Fliszkiewicz i zespół Nowe Band
- Nikodem Kieszek – militaria
- Barbara Drapkowska – szydełkowanie i robótki na drutach
- Wiesław Chmura – malarstwo
- Waldemar Ozon – malarstwo
- Zespół muzyczny „Meteory dwa” z ulicy Targowej (wymieniony przez 2 rozmówców)

Analiza wywiadów pogłębionych – diagnoza oczekiwań w zakresie przedsięwzięć kulturalnych

Kluczowy cel wywiadów pogłębionych to poznanie oczekiwań rozmówców w zakresie działalności kulturalnej. Do zagadnienia podeszliśmy w dwojnasób. Po pierwsze, pytaliśmy o oczekiwania co do wydarzeń kulturalnych realizowanych na terenie naszej gminy w ogóle. Po drugie, szukaliśmy opinii na temat bieżącej oferty działań i zajęć kulturalnych Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury oraz prosiliśmy o podanie pomysłów na dalsze przedsięwzięcia z nim związane. Odnosząc się do obszaru życia kulturalnego gminy, rozmówcy nie zawsze proponowali konkretne działania, wskazując na ogólną potrzebę integracji. Przykładem niech będzie wypowiedź mieszkanki Nowego Miasta:

Chciałabym, żeby nasza społeczność bardziej się ze sobą zintegrowała. Dobrze byłoby zorganizować zawody sprawnościowe i nie tylko, konkursy na powietrzu, w których mogą rywalizować poszczególne grupy na przykład grupy zawodowe. Fajnym pomysłem byłaby rywalizacja, na przykład, jedna ulica w Nowym Mieście przeciwko drugiej ulicy. Mieszkańcy z tych ulic bardziej by się poznali. mam wrażenie, że czasem nasi mieszkańcy są zbyt zamknięci w sobie i własnych domach. W taki sposób mogliby się lepiej poznać i spędzić miło czas.

Mówiąc o zamknięciu we własnych domach, rozmówczyni bynajmniej nie miała na myśli trudnej sytuacji epidemiologicznej, która nastąpiła dopiero później. Celem działań kulturotwórczych nie powinno być wyłącznie rozwijanie indywidualnych pasji każdego z uczestników z osobna, lecz również integrowanie społeczności lokalnej. Wiele przedsięwzięć zaproponowanych przez rozmówców ma właśnie taki integracyjny potencjał. Wśród nich znalazły się:

- Koncerty (wymienione przez 7 rozmówców)
- Wyjazdy na koncerty
- Występy i koncerty uczestników zajęć
- Festiwal kapel ludowych; zespołów weselnych

- Spektakle teatralne na miejscu (wymienione przez 5 rozmówców)
- Wyjazdy teatru (wymienione przez 2 rozmówców)
- Kabarety (wymienione przez 3 rozmówców)
- Wyjazdy do kina
- Kino dla dzieci
- Poezja
- Wolontariat zrzeszający wszystkie grupy wiekowe (spowoduje to łamanie barier pomiędzy pokoleniami).
- Konkursy gminne dla rodzin
- Konkursy artystyczne lub gastronomiczne lub rękodzieło
- Festyny
- Piknik militarny, pokazy musztry
- Festyny sportowe
- Zawody sportowe
- Spotkania ze znanym sportowcem
- Rajdy rowerowe
- Języki obce dla dzieci
- Promocja dzieci poza gminą
- Zajęcia dla dzieci w czasie wakacji i ferii
- Dzień dziecka
- Dzień kobiet
- Miejskie Koło Gospodyń,
- Zajęcia muzyczne z gry na skrzypcach

W odniesieniu do działalności samego Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Nowym Mieście rozmówcy mieli jeszcze więcej propozycji, choć niektóre z nich pokrywają się z oczekiwaniami stawianymi wobec gminy w ogóle. Jedna z rozmówczyń postulowała utworzenie odpowiednika Kół Gospodyń Wiejskich, które działają w okolicznych wsiach:

Warto stworzyć grupę osób, coś na kształt Koła Gospodyń Wiejskich, która mogłaby działać lokalnie i podtrzymywać lokalne tradycje.

Chęć kultywowania tradycji w ramach Koła Gospodyń, ale też w jakiegokolwiek innej formie może być cennym wyznacznikiem kierunku działań kulturalnych. Warto zwrócić uwagę, jak wielu rozmówców zapytanych o lokalnych artystów wspominało o Zespole Ludowym Ziemi Nowomiejskiej. Z kolei wiele kobiet pytanych o swoje zainteresowania deklarowało rękodzieło, również takie o charakterze ludowym.

Pozostałe wypowiedzi dotyczyły zgoda odmiennych zagadnień. Pewien rozmówca zasugerował potrzebę rozbudowę infrastruktury MGOK-u, jednocześnie wyrażając chęć udziału w wydarzeniach, które mogłyby się odbywać, na przykład w sali widowiskowej:

Fajnie byłoby gdyby była sala kinowa. Tę salę byłoby można wykorzystywać również jako salę koncertową ze sceną. Nie musi to być ogromne pomieszczenie, ale byłoby to dobre rozwiązanie na miesiące zimowe. Mogłyby się odbywać jakieś kameralne koncerty lub występy grup z MGOK. Dobrze byłoby również gdyby była kawiarnia. To dobry pomysł na spędzenie czasu przy dobrej kawie dla rodziców czy dziadków.

Powyższa wypowiedź potwierdza szerzej deklarowaną chęć uczestnictwa w lokalnych koncertach i występach. Ponadto rozmówca zwraca uwagę na potrzebę zagospodarowania czasu rodzicom, którzy przyprowadzają swoje dzieci na zajęcia i zostają w MGOK-u przez cały czas ich trwania. Zorganizowanie zajęć, lub innych wydarzeń dla dorosłych równoległe z zajęciami dla dzieci mogłoby poskutkować wysoką liczbą uczestników. Wiele z propozycji spędzania czasu wolnego w MGOK-u, które zaproponowali rozmówcy to oferta skierowana tak dla dzieci, jak i dorosłych oraz seniorów:

- Balet (wymieniony przez 4 rozmówców)
- Zajęcia taneczne dla dorosłych (wymienione przez 2 rozmówców)
- Zajęcia Zumby
- Warsztaty z Yogi
- Zajęcia gimnastyczne
- Samoobrona
- Warsztaty teatralne
- Zajęcia manualne dla małych dzieci,
- Wolontariat

- Zajęcia z modelarstwa (wymienione przez 2 rozmówców)
- Warsztaty rzeźbiarskie, lepienie garnków z gliny (wymienione przez 2 rozmówców),
- Warsztaty wokalne (wymienione przez 2 rozmówców)
- Zajęcia plastyczne dla dzieci (wymienione przez 3 rozmówców)
- Różnego rodzaju zajęcia plastyczne i manualne dla osób starszych/dorosłych (wymienione przez 4 rozmówców)
- Kursy kulinarne (wymienione przez 5 rozmówców)
- Zajęcia językowe dla dzieci i dorosłych (wymienione łącznie przez 11 rozmówców)
- Zawody sportowe, zajęcia z instruktorem sportu: koszykówka, siatkówka. Wycieczki krajoznawcze.
- Kurs baristyczny,
- Kącik gier planszowych
- Kółko fotograficzne (wymienione przez 2 rozmówców)
- Warsztaty krawieckie
- Większa ilość godzin zajęć amatorskiego ruchu artystycznego w MGOK-u
- Uniwersytet dziecięcy
- Oferta dla seniorów: Uniwersytet Trzeciego wieku, Klub dla seniorów
- Kawiarenka (wymieniona przez 2 rozmówców)
- Kółko szachowe (wymienione przez 2 rozmówców)
- Warsztaty florystyczne
- Warsztaty malarskie, np. projekt malarski pt. "Nowe Miasto widziane oczami artysty"

Wnioski i rekomendacje

Na podstawie całości procesów badawczych i analizy danych możemy wyciągnąć wnioski kluczowe dla diagnozy zasobów i oczekiwań w zakresie kultury w Gminie Nowe Miasto nad Pilicą oraz zaproponować rekomendacje.

Po pierwsze, choć adresatem działań kulturalnych realizowanych w ramach programu Inicjatywy Lokalne+ mogą być wszystkie grupy wiekowe, to w przypadku specyfiki gminy Nowe Miasto nad Pilicą, ciężar przedsięwzięć powinien opierać się przede wszystkim na dotarciu do grupy dzieci, młodzieży oraz seniorów. Zgodnie z danymi wynikającymi z dokumentów strategicznych gminy Nowe Miasto nad Pilicą, ujemny przyrost naturalny i także saldo migracji od lat powodują wzrost liczby seniorów w odsetku liczby mieszkańców gminy. Stąd istnieje potrzeba skierowania oferty kulturalnej z myślą o osobach w wieku poprodukcyjnym. O ile konieczności stymulowania rozwoju i edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży w zasadzie uzasadniać nie trzeba, to na terenie gminy Nowe Miasto nad Pilicą istnieją dodatkowe przesłanki, które sygnalizują większe potrzeby w tym zakresie. Przede wszystkim działania lokalnych instytucji kultury powinny uzupełniać ofertę szkół, gdzie zarówno atrakcyjność oraz ilość zajęć pozalekcyjnych jest niewystarczająca. Ponadto na terenie dwóch największych osiedli w Nowym Mieście notuje się zwiększone wskaźniki popełniania przestępstw, interwencji policji oraz problemów społecznych związanych z przemocą, nadużywaniem alkoholu, narkotykami. Odpowiednio zorganizowany czas wolny dzieci i młodzieży może pomóc w zapobieganiu problemom patologii i niedostosowania społecznego.

Wyniki badań ankietowych jednoznacznie wskazują na to, że mieszkańcy lubią uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych organizowanych na terenie gminy. Można również wnioskować, że wyjście naprzeciw społecznym oczekiwaniom w zakresie przedsięwzięć kulturalnych spowoduje zwiększenie frekwencji wśród uczestników lokalnych wydarzeń. W wielu przypadkach oczekiwania i lokalny potencjał szczęśliwie się dopełniają. Na przykład wielu rozmówców deklarowało chęć udziału w lokalnych koncertach, występach oraz wystawach. Doskonale współgra to z obecnością lokalnych artystów takich jak Zespół Ludowy Ziemi Nowomiejskiej, Nowe Band, lub Meteory Dwa, które mogłyby wystąpić na przykład podczas niedzielного popołudnia przy nowomiejskiej tężni. W diagnozie lokalnego potencjału ujawnili się również lokalni artyści malarze, których można zaprosić do współpracy przy organizacji wystawy, warsztatów lub nawet plenerów

wykorzystujących malownicze położenie i krajobraz Nowego Miasta. Ważne, że w sondażu sposobów spędzania czasu wolnego wysokie miejsca zajęły formy wymagające wyjścia z domu oraz związane z oglądaniem i doświadczaniem sztuki – najczęściej wraz ze znajomymi. Dlatego też rekomendujemy tworzenie wernisaży, wystaw plenerowych, a także nowych ekspozycji muzealnych, które wykorzystają potencjał tej niewielkiej placówki kultury.

Chęć udziału w koncertach, występach, wystawach należy rozpatrywać również w wymiarze ponadlokalnym. Duża odległość do większych ośrodków miejskich powoduje pewnego rodzaju wykluczenie w dostępie do tzw. kultury wysokiej. Dlatego też, zgodnie z oczekiwaniami rozmówców, należy organizować wycieczki i wyjazdy (do kina, teatru, galerii, etc.), które będą w stanie choć w niewielkim stopniu zminimalizować deficyt w tym zakresie.

Kultura ludowa to kolejny obszar, który warto uwzględnić w planowaniu wydarzeń kulturalnych. Wśród rozmówców obecny był wysoki stopień świadomości lokalnego dziedzictwa obecnego chociażby w przyśpiewkach, wykonywanych przez lokalny zespół ludowy. Należy wykorzystać ten potencjał zarówno w wymiarze krzewienia umiejętności tanecznych jak i wokalnych, co również powinno wyjść naprzeciw potrzeb wskazanych przez ankietowanych.

Rozwój rękodzieła, własnoręczne wykonywanie biżuterii, florystyka, haftowanie, szydełkowanie, malowanie – wszystkie te sfery zainteresowań, które doskonale nadają się do zorganizowania odpowiednich warsztatów, których zwieńczeniem może być wystawa, pokaz czy nawet kiermasz. Rekomendujemy również organizację zajęć plastycznych dla dzieci, gdyż w świetle wywiadów, jest to wyraźnie sygnalizowany deficyt w ofercie MGOK-u. Podobnie zresztą jak zajęcia z języków obcych, na brak których zwróciło uwagę aż kilkunastu rozmówców. Rekomendujemy działania w formie plenerów lub warsztatów które uzupełnią te braki w lokalnej ofercie kulturalnej.

Oczywiście trzeba przy tym pamiętać o odpowiedniej promocji planowanych imprez czy wydarzeń. Część rozmówców mówiąc o swoich oczekiwaniach, wymieniło pozycję, które już od dłuższego czasu znajdują się w ofercie Gminy lub Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury. Dlatego też niezależnie od zamierzonego przedsięwzięcia: jednorazowego wydarzenia, bądź zajęć cyklicznych, należy zadbać o skuteczne komunikowanie działań w kierunku społeczności lokalnej.

Bibliografia

Bauman Teresa

1998 *O możliwości zastosowania metod jakościowych w badaniach pedagogicznych*, [w:] *Zasady badań pedagogicznych*, Tadeusz Pilch, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

Jędrzejewska, Elżbieta; Porada, Jerzy; Walczak, Marcin; Walczak-Słonecka, Agnieszka

2011 *Dzieje Nowego Miasta nad Pilicą*, Nowe Miasto nad Pilicą.

Kulesza Mariusz

2011 *Obraz małego miasta w okresie transformacji systemowej na przykładzie Nowego Miasta nad Pilicą w Województwie Mazowieckim*, Łódź.

Łobocki Mieczysław

2004 *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Pilch Tadeusz

1998 *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą

2016 *Strategia rozwoju Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą na lata 2016 - 2021*

Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą

2018 *Raport o stanie Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą*

Urząd Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą

2019 *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nowe Miasto nad Pilicą na lata 2018-2023*